

_ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4	ΧΑΡΤΕΣ ΧΡΗΣΕΩΝ_ΠΩΓΩΝΙΑΝΗ	34
ΤΟ ΠΩΓΩΝΙ	6	ΧΑΡΤΕΣ ΧΡΗΣΕΩΝ_ΔΟΛΟ	36
INFOGRAPHICS	8	ΧΑΡΤΕΣ ΧΡΗΣΕΩΝ_ΚΤΙΣΜΑΤΑ	38
Η ΠΕΝΤΑΤΟΝΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ	14	ΧΑΡΤΕΣ ΧΡΗΣΕΩΝ_ΠΑΡΑΚΑΛΑΜΟΣ	40
Η ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΗ ΔΟΜΗ	15	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	42
Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ	16	ΧΑΡΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ	46
Η ΑΝΑΒΙΩΣΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ	18	ΤΕΛΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ	48
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	20	ΤΕΛΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ_ΟΙΚΟΤΡΟΦΕΙΟ	54
ΤΑ ΥΛΙΚΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ	26	ΤΕΛΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ_ΠΛΑΤΕΙΑ ΔΟΛΟΥ	58
ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΧΩΡΙΩΝ	28	ΤΕΛΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ_ΑΛΩΝΙΑ	64
ΧΑΡΤΕΣ ΧΡΗΣΕΩΝ_ΥΠΟΜΝΗΜΑ	32		

_ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Πωγώνι, ένας ακριτικός δήμος στα ελληνοαλβανικά σύνορα, στο νομό Ιωαννίνων, φημίζεται για την πολυφωνική μουσική (οργανική και φωνητική), που βασίζεται στην πεντατονική κλίμακα. Η εν λόγω περιοχή σταδιακά ερημώνει, ενώ κάθε χρόνο ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός μειώνεται. Κατ' αντιστοιχία η άυλη πολιτιστική κληρονομιά -εντός αυτής και η μουσική παράδοση- σβήνει.

Για εμάς η παράδοση δεν είναι μουσειακό έκθεμα και μια στιγμή παγωμένη στο χρόνο. Συνδέεται άμεσα με την καθημερινή ζωή των ανθρώπων και την έννοια της κοινότητας, ως εγγενές στοιχείο της συλλογικής ζωής και μνήμης.

Στόχος της διπλωματικής μας, ήταν η δημιουργία συνθηκών διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς, μιας αντίστροφης κίνησης στην παρακμή της πολιτιστικής παράδοσης, εστιάζοντας σε τέσσερα χωριά που ξεχωρίζουν για τη μουσική τους παράδοση: την Πωγωνιανή, το Δολό, τα Κτίσματα και τον Παρακάλαμο. Η πρότασή μας χωρίζεται σε τρεις παράλληλες δραστηριότητες, με τους αντίστοιχους χώρους που θα τις στεγάσουν: εργαστήρια εκμάθησης πολυφωνικής μουσικής –σε περιοχή με πέτρινα αλώνια στο Δολό, ένα θερινό σχολείο –στο παλιό δημοτικό σχολείο στο Δολό- και μία δίμηνη μουσική φιλοξενία – σε παλιό οικοτροφείο στην Πωγωνιανή. Σε ό,τι αφορά τη μεθοδολογία, την αρχιτεκτονική γλώσσα και το λεξιλόγιο για την σχεδιαστική μας πρόταση ξεχωρίσαμε τρεις έννοιες: την κυκλικότητα, τη διασπορά και τη συγκέντρωση. Για την παρέμβαση χρησιμοποιήθηκαν υλικά του τόπου, όπως η πέτρα και το ξύλο.

_Το Πωγώνι

Ο τίτλος της διπλωματικής μας είναι μουσικές διαδρομές η πεντατονία στο πωγώνι, με αφορμή την καταγωγή μας από την Ήπειρο και την ενασχόληση μας με τη μουσική του τόπου. Το Πωγώνι βρίσκεται στο Νομό Ιωαννίνων, και συνορεύει με την Αλβανία. Αρχίσαμε να μελετάμε τη σχέση που έχει η μουσική με το χώρο, τόσο σε επίπεδο μικρής κλίμακας στο σύνολο των χωριών, όσο και στον ίδιο το χώρο και τις ποιότητές του.

Θεωρούμε πολύ σημαντικό για τον τόπο, το χαρακτήρα, τη φύση και τα τοπία του και γι' αυτό επισυνάπτεται ένα βίντεο με εικόνες από την Περιοχή του Πωγωνίου:

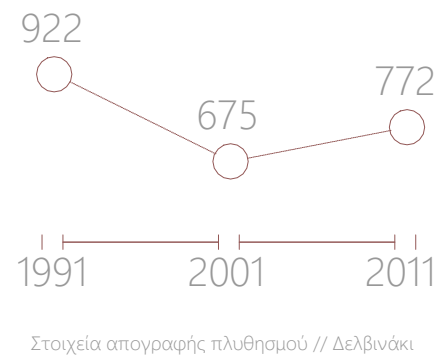
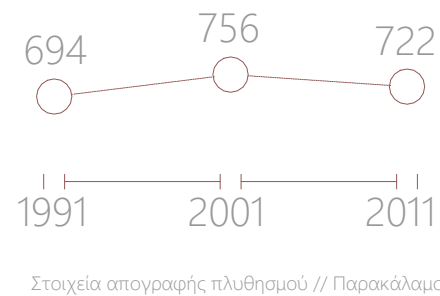
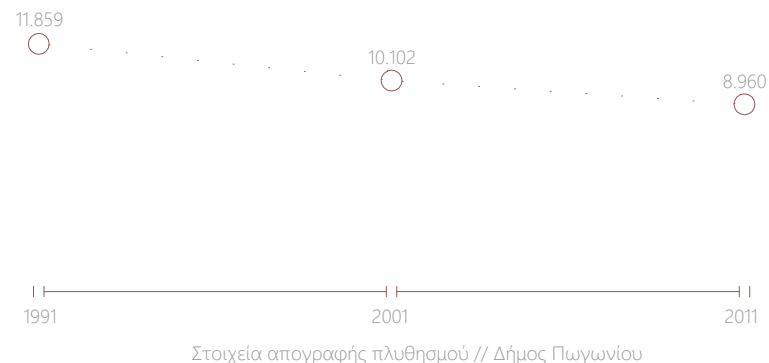
<https://vimeo.com/649024207>

Το ανάγλυφο χαρακτηρίζεται από έντονες υψομετρικές αλλαγές, το υδάτινο στοιχείο με τη μορφή ποταμών που διατρέχει όλο το τοπίο, πηγάζοντας από την Αλβανία και εκβάλλοντας στην Ελλάδα ή το αντίστροφο. Βλέπουμε ότι οι δασικές εκτάσεις στο Πωγώνι καλύπτουν σχεδόν εξ ολοκλήρου την περιοχή, αρκετές εκ των οποίων είναι περιοχές Νατούρα. Τα μεγάλα χωριά είναι ο Παρακάλαμος, το Καλπάκι, το Κεφαλόβρυσο και το Δελβινάκι. Αυτά τα χωριά έχουν τους περισσότερους μόνιμους κατοίκους του πωγωνίου που δεν ξεπερνάνε όμως τους 1000/χωριό.

_ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ

Κάποια πιο συγκεκριμένα στατιστικά στοιχεία για να αντιληφθούμε καλύτερα την περιοχή μελέτης είναι αρχικά τα στοιχεία απογραφής πληθυσμού του Δήμου Πωγωνίου με ένα βάθος τριών δεκαετιών, από το 1991 μέχρι την τελευταία απογραφή του 2011. Παρατηρούμε πτωτική τάση στον αριθμό των μόνιμων κατοίκων αλλά και στον αριθμό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού.

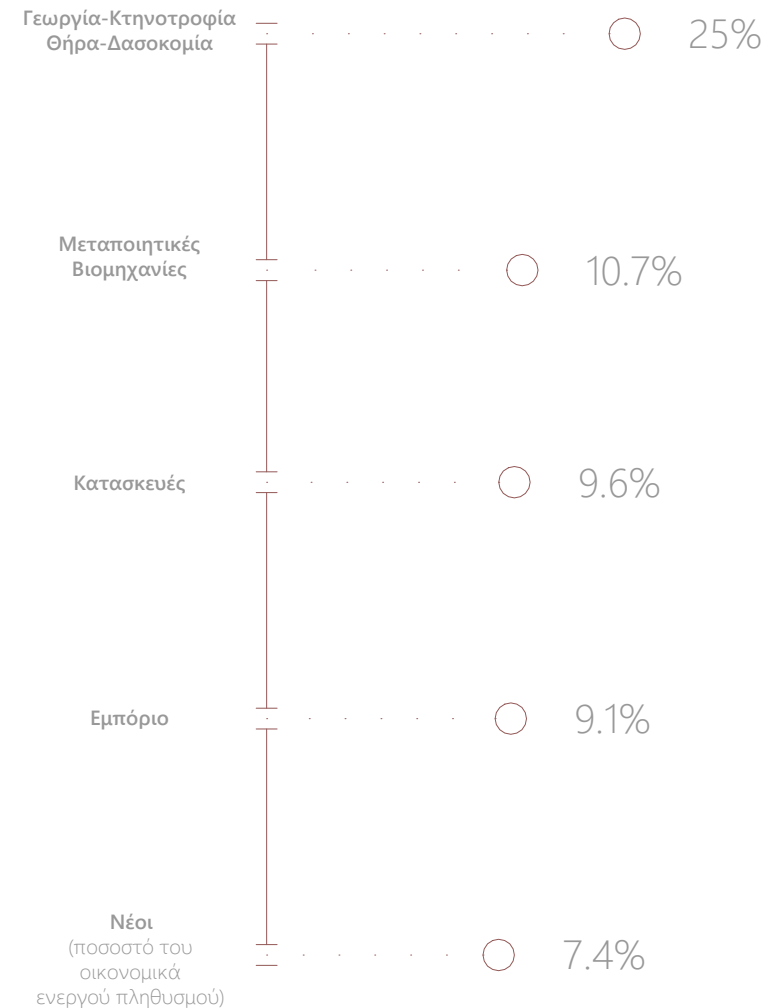
ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟ

ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

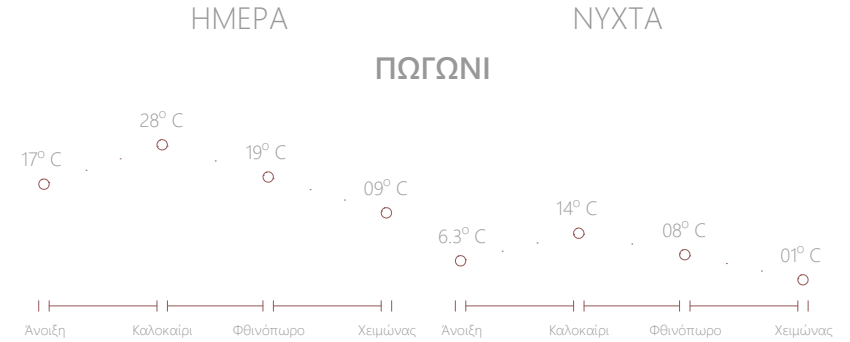
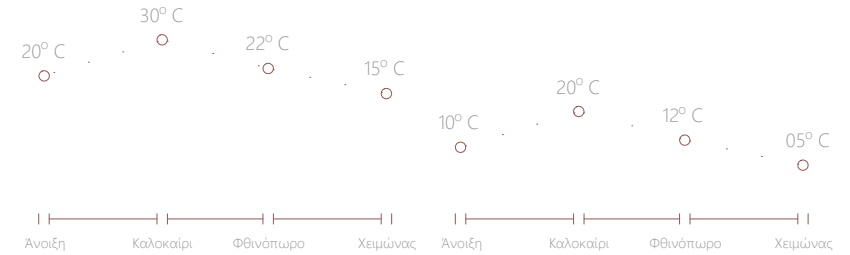
Η εγκατάλειψη και η ερήμωση των χωριών που αναφέραμε αρχικά, φαίνεται ξεκάθαρα σε αυτά τα γραφήματα, μια εικόνα που όπως είδαμε και στην επιτόπια έρευνα ανταποκρίνεται και στην πραγματικότητα. Τα χωριά αποτελούνται κυρίως από μόνιμους κατοίκους που είναι συνταξιούχοι ηλικιωμένοι. Τα χωριά έχουν διαβαθμίσεις σε σχέση με τον πληθυσμό τους. Αυτό εξαρτάται από την τοποθεσία τους, με την έννοια ότι τα πιο ακριτικά χωριά, όπως αυτά του άνω πωγωνίου είναι στην πλειονότητά τους σχεδόν έρημα.

Τα χωριά που είναι πιο κοντά στα Γιάννενα, λόγω της εγγύτητάς τους με την πόλη συγκεντρώνουν μεγαλύτερο αριθμό κατοίκων. Σε αυτά τα χωριά παρατηρείται ένα δημογραφικό παράδοξο: η απογραφή του πληθυσμού παραμένει σταθερή εδώ και δεκαετίες, λόγω της εσωτερικής μετανάστευσης νεαρών συνταξιούχων μέσα στα χρόνια. Με αυτή την έννοια ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός εξαφανίζεται, αλλά τα χωριά φυτοζωούν δημιουργώντας μια περίεργη ισορροπία μεταξύ φθοράς και αφθαρσίας.

ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΙΡΟ

Στην μελέτη που κάναμε για την περιοχή και στην προσπάθειά μας να αντιληφθούμε τι συνθήκες επικρατούν κατά τη διάρκεια του χρόνου, μελετήσαμε τα στοιχεία κλιματολογίας μετεωρολογίας. Ο κλιματικός τύπος της περιοχής είναι ηπειρωτικός και υγρός. Ο χειμώνας είναι παρατεταμένος ψυχρός με άφθονες βροχές και χιόνια, αλλά ηπιότερος συγκριτικά με το Ζαγόρι και την Κόνιτσα. Το καλοκαίρι είναι σύντομο, ζεστό με αρκετές βροχές και καταιγίδες. Η άνοιξη και το φθινόπωρο είναι σύντομες και ευδιάκριτες εποχές. Γενικά όλη η περιοχή των Ιωαννίνων έχει έντονη υγρασία, και ειδικά το Πωγώνι, εμφανίζει περισσότερες βροχοπτώσεις και από την πόλη των Ιωαννίνων.

1000-1400

1077

ΠΩΓΩΝΙ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΒΡΟΧΟΠΤΩΣΕΙΣ

mm/έτος

_Η ΠΕΝΤΑΤΟΝΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΪΡΟΥ

Πεντατονική Κλίμακα: Η κλίμακα που αποτελείται από 5 νότες και εντός Ελλάδας συναντάται στην Ηπειρώτικη Μουσική.

Ηπειρώτικη Μουσική χωρίζεται σε οργανική και φωνητική.

Η οργανική αποτελείται από βιολί, ντέφι, τζαμάρα, λαούτο, ταμπουρά και μετά το 1900 έχουμε και την προσθήκη κλαρίνου.

Στη φωνητική υπάγονται εκτός των απλών τραγουδιών, και τα Πολυφωνικά, που τραγουδιούνται σε όλη την έκταση του Πωγωνίου (Ελλάδα και Αλβανία).

Τα Πολυφωνικά αποτελούνται από δύο ή περισσότερες φωνές, οι οποίες είναι οι εξής: ο παρτής, που τραγουδάει την βασική μελωδία του τραγουδιού, οι ισοκράτες, που τραγουδούν μία μελωδία που πατά μόνο πάνω στην τονική νότα του κομματιού, ο γυριστής, που τραγουδάει μία μελωδία "αντίθετη" από αυτή του παρτή και ο ρίχτης, που συμμετέχει σε ορισμένα σημεία του τραγουδιού και δεν έχουν όλα τα κομμάτια.

_Η ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΗ ΔΟΜΗ

Ομοφωνικά

Πολυφωνική συνήχηση, που ένας τραγουδιστής εκθέτει τη μελωδία και σύντομα ακολουθεί η ομάδα στα ίδια ακούσματα. Πολύ συχνά συνδυάζονται και με χορό.

Δίφωνα Πολυφωνικά

Συναντώνται περισσότερο στο γυναικείο ρεπερτόριο. Σε αυτά οι ισοκράτες μπαίνουν στην ερμηνεία, αφού ο παρτής εκθέσει το πρώτο μοτίβο.

Πολυφωνικά χωρίς ισοκράτημα

Αποτελούνται από τον πάρτη, το γυριστή και μια ομάδα που ακολουθεί τη μελωδία του πάρτη. Αφού εκθέσει τη μελωδία του ο παρτής, ακολουθεί ταυτόχρονα ο γυριστής και η ομάδα, μέχρι που ολοκληρώνεται το πάρσιμο.

Τρίφωνα Πολυφωνικά

Αποτελούν το μεγαλύτερο ρεπερτόριο του πολυφωνικού και έχουν παρτή, γυριστή και ισοκράτες. Συχνά συνοδεύονται από οργανική κομπανία.

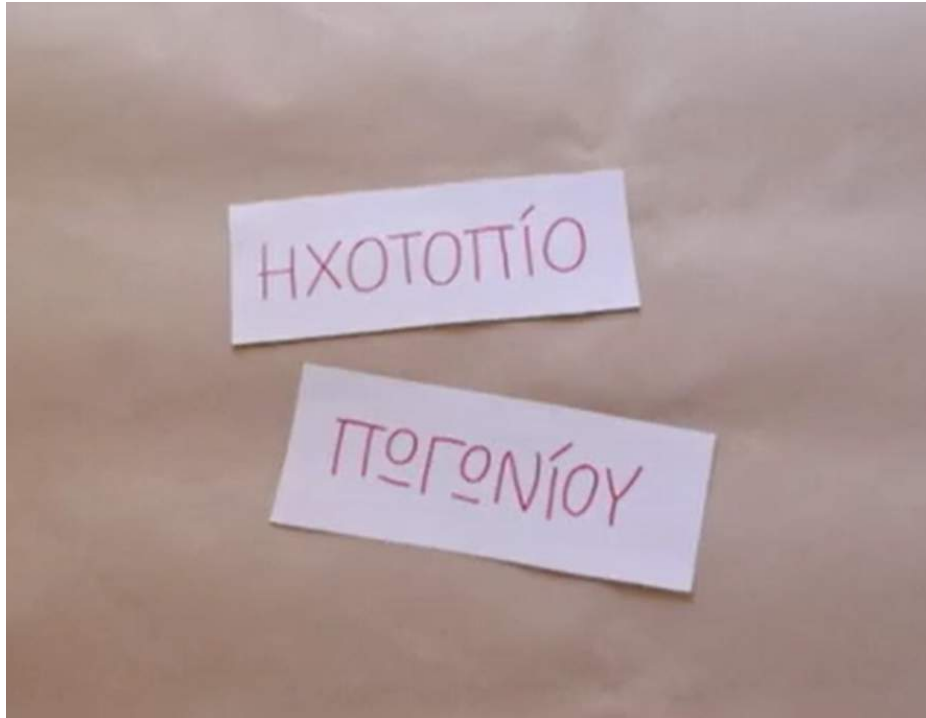
Τετράφωνα Πολυφωνικά

Αυτό που διακρίνει τα τετράφωνα από τα τρίφωνα είναι η παρουσία του ρίχτη. Τα κομμάτια αυτά είναι περισσότερο καθιστικά παρά χορευτικά.

Πολυφωνικά με συνοδεία Οργανικής Κομπανίας

Στην Ήπειρο η οργανική κομπανία συγκροτείται μετά το 1850. Με την πάροδο του χρόνου μερικά τραγούδια συνοδεύονται από αυτή. Το πολυφωνικό τραγούδι μένει σταθερά στο φωνητικό του χαρακτήρα.

_Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

βίντεο με ηχοτοπία του πωγωνίου: <https://vimeo.com/649019625>

Μέσα από επιτόπια και βιβλιογραφική έρευνα και συνεντεύξεις καταγράψαμε με ένα χρονικό διαχωρισμό το πού υπήρχε και υπάρχει μουσική παράδοση. Σε όλα τα χωριά τραγουδούσαν, αλλά κάναμε μία ιεράρχηση. Κριτήρια της ιεράρχησης αυτής, ήταν οι μαρτυρίες των ηλικιωμένων κατοίκων, των καταγραφών που υπάρχουν στο ίντερνετ και των βιβλιογραφικών πηγών. Το κριτήριο για το αν υπάρχει τώρα η μουσική παράδοση, είναι εάν υπάρχουν ενεργοί πολυφωνικοί σύλλογοι στα χωριά αυτά, ή σύγχρονες μουσικές καταγραφές στον τόπο.

Βλέπουμε και από το χάρτη και ταιριάζει και με τα στοιχεία απογραφής πληθυσμού που είδαμε προηγουμένως, ότι το πολιτιστικό αποτύπωμα της μουσικής έχει φθίνουσα πορεία. Είναι λογικό, όταν η περιοχή του Πωγωνίου για την οποία συζητάμε ερμηνώνεται και σταδιακά εγκαταλείπεται, αυτό να δημιουργεί δυσμενείς συνθήκες για την ύπαρξη και διατήρηση ζωντανών κοινοτήτων. Η έννοια της κοινότητας ήταν καθοριστικό στοιχείο στη διατήρηση και το πέρασμα από γενιά σε γενιά της μουσικής παράδοσης. Μ' αυτή την έννοια βλέπουμε χωριά τα οποία είχαν έντονη μουσική παράδοση στην καθημερινότητά τους, πλέον να μην έχουν και στα υπόλοιπα να έχει μειωθεί.

Χαρακτηριστικό είναι και αυτό που μας είπε μουσικός από τον Παρακάλαμο σε σχέση με αυτή την φθίνουσα πορεία. Παλιά στον Παρακάλαμο υπήρχαν 10 και 20 οικογένειες μουσικών, ενώ σήμερα έχουν απομείνει 6.

ΧΑΡΤΗΣ
ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ

ΠΟΛΙΩΝΙΑΗ
ΣΤΟ ΠΑΛΑΙΟΝ

ΠΟΛΙΩΝΙΑΗ
ΣΤΑΥΡΟ

ΠΟΛΙΩΝΙΑΗ
ΣΤΟ ΠΑΛΑΙΟΝ

ΠΟΛΙΩΝΙΑΗ
ΣΤΑΥΡΟ

_Η ΑΝΑΒΙΩΣΗ ΣΤΗΝ ΠÓΛΗ

Αφού είδαμε ότι η μουσική παράδοση έχει εκλείψει στα χωριά και από την δεκαετία του 60 και μετά υπήρχε έντονη εσωτερική μετανάστευση από τα χωριά στις πόλεις, είναι λογικό η μουσική αυτή παράδοση να μεταφέρθηκε στις πόλεις, μαζί με τους ανθρώπους. Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ οργανικής και φωνητικής μουσικής σε ότι αφορά την αναβίωσή τους στην πόλη. Οι οργανοπαίχτες έφυγαν επειδή δεν υπήρχε πια κόσμος για να μπορούν να εργάζονται ως μουσικοί σε γλέντια και γιορτές, αναζητώντας δουλειά και κάνοντας ηχογραφήσεις σε μεγάλες πόλεις εντός και εκτός Ελλάδας.

Από την άλλη το πολυφωνικό τραγούδι, που όπως θα αναλύσουμε στη συνέχεια, ήταν κομμάτι της καθημερινότητας των ανθρώπων, όταν έπαψαν να υπάρχουν οι όροι της κοινότητας και της συλλογικότητας, μακριά απ το ίδιο το χωριό, σταμάτησε και τα τραγουδιέται. Από Το 2000 και μετά το πολυφωνικό άρχισε να αναβιώνει στην πόλη με διαφορετικό τρόπο. Πλέον, υπάρχουν νέες συνθήκες στο τραγούδισμα, όπως το μικρόφωνο, η ύπαρξη κοινού και η σκηνή. Το πολυφωνικό τραγούδι τώρα, εμφανίζεται ως μουσειακό έκθεμα και απολίθωμα. Οι ομάδες έχουν σταθερά μέλη. Όλα τα παραπάνω συμβάλλουν στην εμφάνιση του πολυφωνικού με εμπορικές πτυχές.

Εντοπίζουμε διαφορές στη σύγχρονη μορφή του πολυφωνικού σε σχέση με την παλιά, κυρίως σε ότι αφορά το χώρο που τραγουδιόταν, το σκοπό και τον τρόπο μετάδοσης.

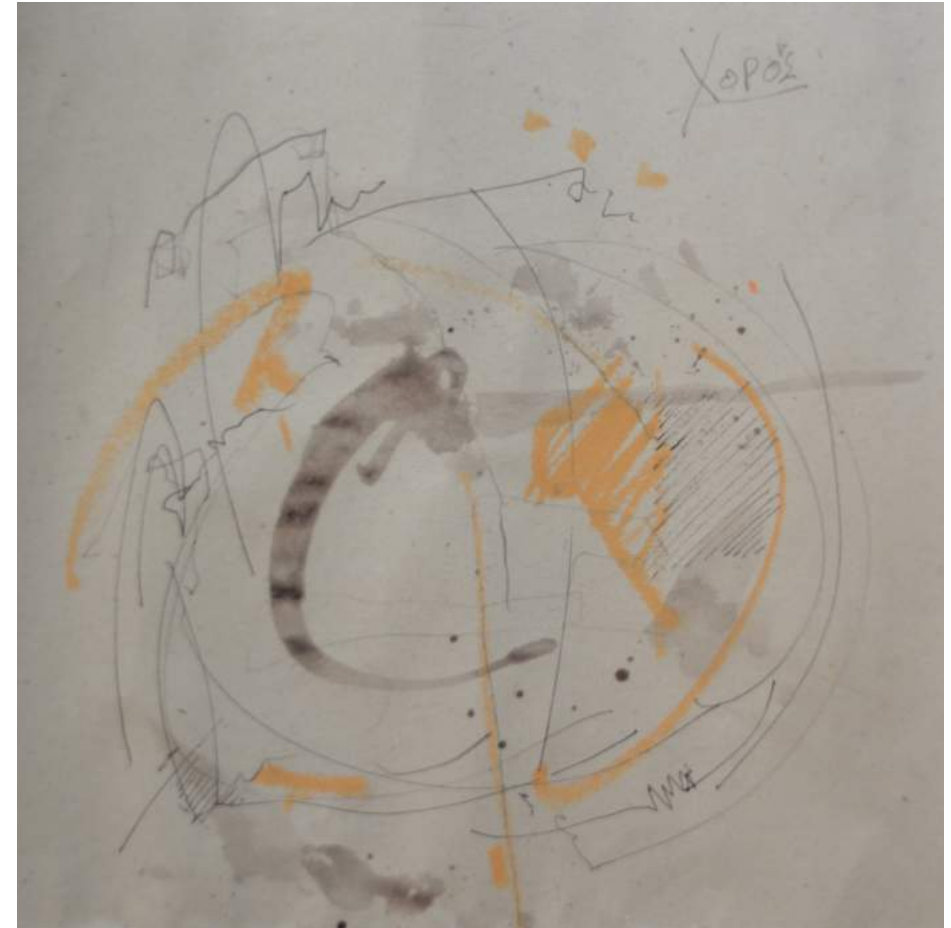
Παλιά τα πολυφωνικά ακουγόταν στα σπίτια, στις αυλές, στα καφενεία των χωριών και στις πλατείες στα τοπικά πανηγύρια. Στο Πωγώνι και στα Γιάννενα, οι δουλειές που ήταν κυρίως συνδεδεμένες με το τραγούδι ήταν ο θερισμός και το αλώνισμα σε χωράφια με καπνά, καλαμπόκια και άλλα.

Πολύ συχνά, όπως μας είπε και η θεία Άννα στη συνέντευξη που της πήραμε, κατά τη διάρκεια της δουλειάς ή των διαλειμμάτων, οι άνθρωποι ξεκουραζόταν τραγουδώντας.

_ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

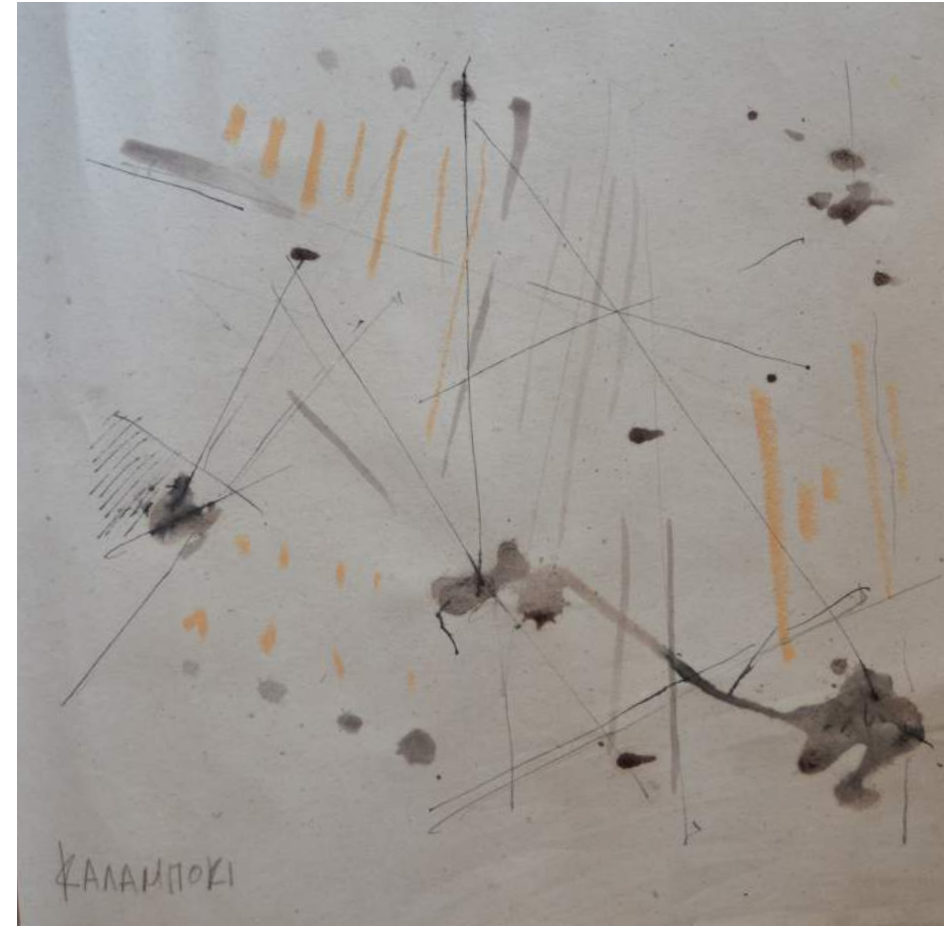
Όλη αυτή η ανάλυση έγινε για να μπορέσουμε να αντλήσουμε μεθοδολογία, αρχιτεκτονική γλώσσα και λεξιλόγιο για την σχεδιαστική μας πρόταση. Ξεχωρίζουμε τρεις έννοιες, την κυκλικότητα, τη διασπορά και τη συγκέντρωση. Η έννοια του κύκλου αφορά την κυκλικότητα του χρόνου στις προ-μοντέρνες εποχές, όταν από γενιά σε γενιά δεν άλλαζε κάτι στην καθημερινότητα των ανθρώπων, όταν η παράδοση δεν ήταν ξένο σώμα αλλά εγγενές στοιχείο της συλλογικής ζωής. Η κυκλικότητα αναφέρεται επίσης στην κοινότητα, τη συλλογικότητα και την αλληλεγγύη, στοιχείο εμφανές στη ζωή των ανθρώπων στα χωριά που μελετάμε.

Η έννοια της κοινότητας γύρναγε και ξαναγύρναγε στην έρευνα που κάναμε, είτε ήταν το παράπονο των κατοίκων που έχουν απομείνει στα χωριά, είτε είναι παραδοχή ιστορικών και λαογράφων που έχουν μελετήσει την περιοχή.

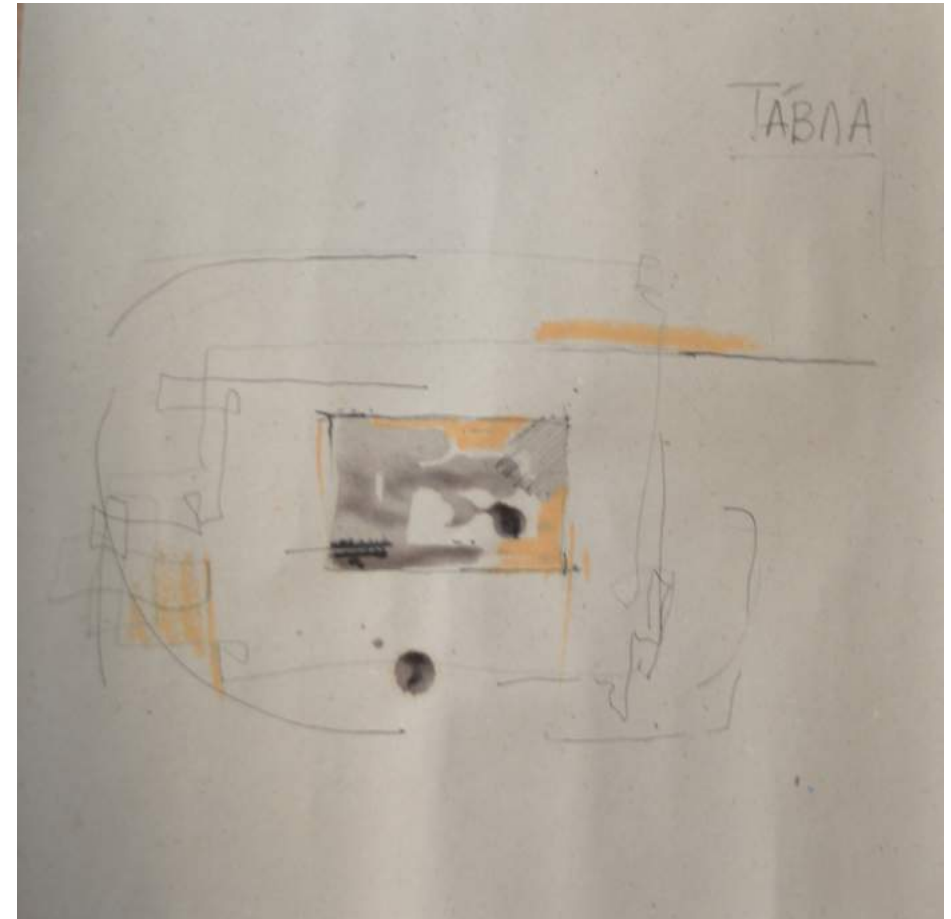
Στο Δολό συγκεκριμένα μας είπαν ότι κάθε σπίτι είχε από 2-3 γίδες, και κάθε μέρα του μήνα ήταν ένας από όλους τους χωριανούς ο βοσκός του κοινοτικού κοπαδιού. Έπαιρνε από το κάθε σπίτι τις λίγες γίδες και τα πρόβατα και τα έβοσκε.

Οι κοινωνίες είχαν έντονο αίσθημα αλληλεγγύης και αλληλοβοήθειας. Τα πολυφωνικά ήταν κομμάτι αυτού του τρόπου ζωής. Όταν μια οικογένεια ή δύο φιλικές ξεφλούδιζαν το καλαμπόκι σε ένα σπίτι (μας το είπαν και στο Δολό και στα Κτίσματα) οι γυναίκες τραγουδούσαν για να περάσει η ώρα. Όταν καθόντουσαν να γιορτάσουν, να πιουν τσίπουρο, γύρω από ένα τραπέζι πάλι τραγουδούσαν. Αυτή η αυθεντική χωρική αποτύπωση του τραγουδιού δηλαδή μεταφράζεται σε κύκλο. Σε κύκλο χόρευαν στα πανηγύρια και παλιότερα όταν δεν υπήρχαν λεφτά για μουσικά όργανα, οι χορευτές τραγουδούσαν για να γλεντήσουν.

Η έννοια της διασποράς και η έννοια της συγκέντρωσης, εμφανίζονται σαν δύο αλληλοσυμπληρούμενες και αντιπαραθετικές συγχρόνως έννοιες, οι οποίες εντοπίζονται χωρικά στον τρόπο δόμησης των χωριών: συγκέντρωση γύρω από μια πλατεία, συγκέντρωση γύρω από την τάβλα, συγκέντρωση γύρω ή κοντά από μία πόλη ή κεφαλοχώρι. Η διασπορά εντοπίζεται στους μόνιμους πλέον κατοίκους που είναι λίγοι και διασκορπισμένοι στην περιοχή του πωγωνίου. Εντοπίζεται στα ίχνη μιας προηγούμενης κατάστασης της περιοχής.

Για εμάς αυτές οι τρεις έννοιες, αποτέλεσαν οδηγό για το σχεδιασμό και την παρέμβαση στην περιοχή μελέτης.

_ΤΑ ΥΛΙΚΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

_ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΧΩΡΙΩΝ

Η πρόθεση μας είναι η δημιουργία συνθηκών διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Σε αυτή τη διαδικασία, προσπαθούμε να ισορροπήσουμε στα λεπτά όρια ανάμεσα στην μουσειακή αναβίωση, την παρουσίαση της παράδοσης σαν νεκρό έκθεμα σε βιτρίνα και της ανάδειξής της ως τουριστική ατραξιόν. Αντιμετωπίζοντας εννοιολογικά τα στοιχεία του τόπου, τον τρόπο ζωής που ακόμα διατηρούν οι εναπομείναντες μόνιμοι κάτοικοι αλλά και τις παλιές συνήθειες, σε μια λογική εφαρμοσμένης λαογραφίας, θέλουμε να προτείνουμε σε προγραμματικό επίπεδο, δρώμενα, δραστηριότητες και γεγονότα που να είναι με έναν ρεαλιστικό τρόπο υλοποιήσιμα (σε αντίθεση με προηγούμενες προσπάθειες) αλλά ταυτόχρονα να συμβάλλουν και να βοηθήσουν στην διατήρηση της παράδοσης, σαν μια κίνηση ανάχωμα στο σταδιακό σβήσιμο της.

Έτσι, προσανατολιζόμαστε σε ένα υβριδικό μοντέλο: ένταξη δραστηριοτήτων που θα έχουν στόχο την εκμάθηση και μεταλαμπάδευση της μουσικής παράδοσης σε νεότερα άτομα (σχετικά ή μη με τον τόπο) και συνδυασμός αυτών με τα ήδη υπάρχοντα ετήσια δρώμενα στην περιοχή. Αρχικά, καταγράψαμε όλες τις πολιτιστικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια της χρονιάς στην περιοχή. Βγάλαμε τα εξής συμπεράσματα:

Οι δραστηριότητες αυτές είναι κατά βάση μουσικές, με πλειοψηφία σε αυτές να είναι τα πανηγύρια, τα οποία γίνονται ανήμερα κάποιας θρησκευτικής γιορτής (συνήθως του πολιούχου του χωριού). Ταυτόχρονα, παρατηρείται μία πύκνωση των γλεντιών τον Αύγουστο, όποτε και γίνονται τα «ετήσια ανταμώματα» δηλαδή μία ή περισσότερες μέρες τον Αύγουστο που είθισται να επιστρέφουν στα χωριά οι ξενιτεμένοι και να ανταμώνουν.

Οι δραστηριότητες ξεκινούν κατά κανόνα τον Μάιο (γύρω στο Πάσχα) και τελειώνουν τον Οκτώβρη με «τα τσίπουρα», δηλαδή την διαδικασία παρασκευής τσίπουρου . Άλλη μία παρατήρηση είναι ότι στα χωριά επιστρέφουν έστω και μία δύο μέρες και οι «εσωτερικοί μετανάστες» από Αθήνα και Γιάννενα, την ημέρα του πανηγυριού. Τα πανηγύρια διοργανώνονται από τους πολιτιστικούς συλλόγους των χωριών που έχουν κατά βάση έδρα στην Αθήνα, στη Θεσσαλονίκη και στα Γιάννενα.

Για να γίνουμε πιο συγκεκριμένες, έπρεπε να εντοπίσουμε τα χωριά στα οποία έχει νόημα να τοποθετηθούν αυτά τα εργαστήρια, με την έννοια της μουσικής παράδοσης. Στην ερευνητική διαδικασία θέσαμε 2 κριτήρια, για την επιλογή των σημείων παρέμβασης:

- αν το εκάστοτε χωριό είχε μουσική παράδοση
- αν συνεχίζει μέχρι σήμερα αυτή να επιβιώνει με κάποιον τρόπο

Τα κριτήρια αυτά, όπως αναλύθηκαν και σε προηγούμενη πινακίδα που αφορούσε τη διασπορά της μουσικής παράδοσης στην περιοχή του Πωγωνίου, μας οδήγησαν σε τέσσερα χωριά: τη Βοστίνα (ή με την καινούρια ονομασία της Πωγωνιανή), το Δολό, τα Κτίσματα και τον Παρακάλαμο.

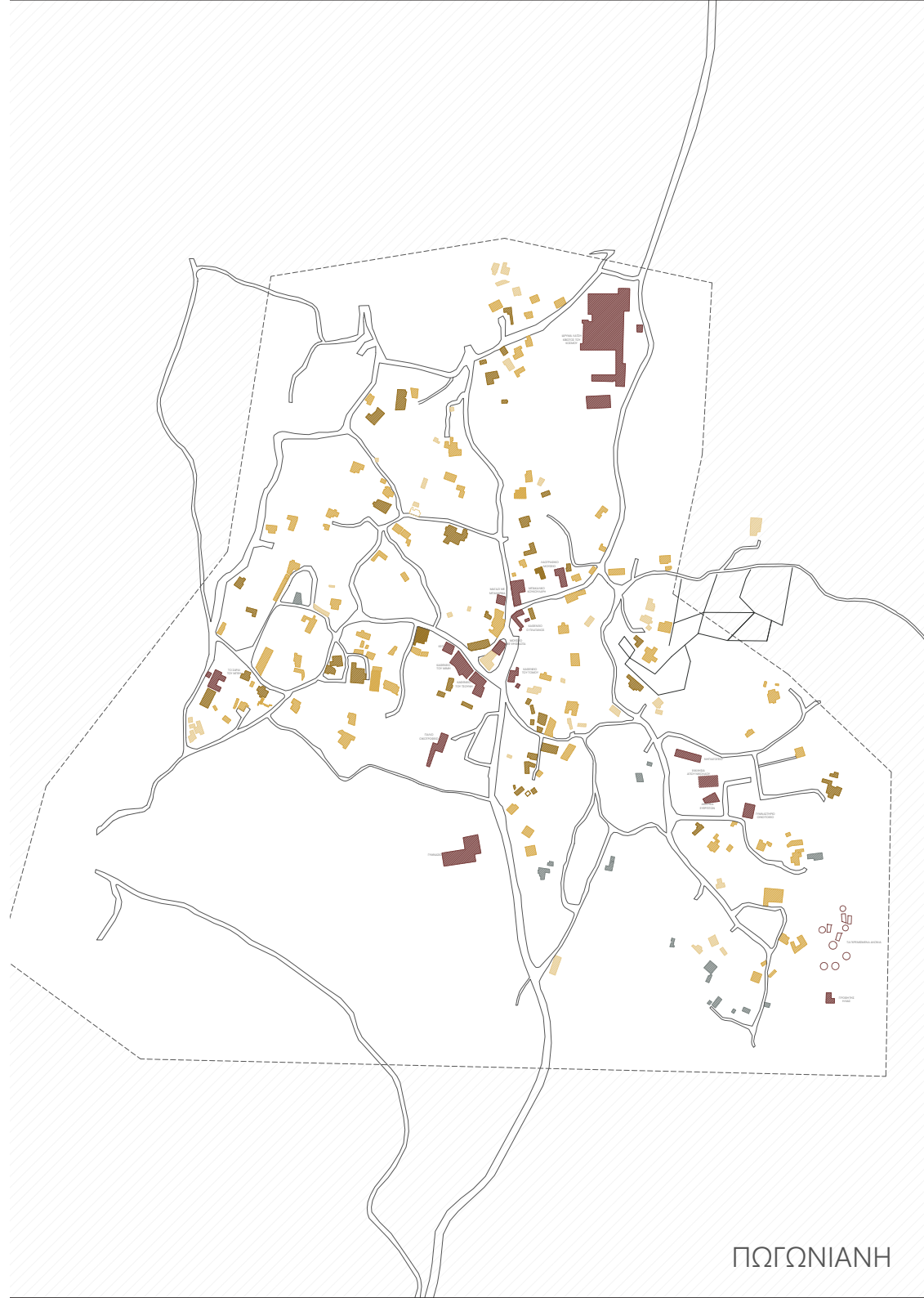
_ΧΑΡΤΕΣ ΧΡΗΣΕΩΝ_ΠΩΓΩΝΙΑΝΗ/ΒΟΣΤΙΝΑ

ΧΑΡΤΗΣ
ΧΡΗΣΕΩΝ

Η Βοστίνα ήταν παλιό διοικητικό κέντρο του Πωγωνίου και κέντρο της διευρυμένης κοινότητας Πωγωνιανής, είχε ζωντανή αγορά και ακόμα και σήμερα χαρακτηρίζεται από μερική ζωντανία τους χειμερινούς μήνες. Λόγω του διοικητικού της ρόλου, βρίσκονται κενά κελύφη πρώην κοινοτικών κτιρίων, κυρίως στο κέντρο του χωριού. Από αυτά ξεχωρίσαμε: -το παλιό οικοτροφείο, -την αίθουσα ευεργετών, το σαράι του Μπέη, την παλιά αγορά.

Σήμερα το χωριό αριθμεί τους 100 μόνιμους κάτοικους οι περισσότεροι εκ των οποίων είναι κτηνοτρόφοι. Έχει δύο καφενεία σταθερά ανοιχτά όλο το χρόνο και ένα παντοπωλείο. Έχει μεγάλη παράδοση στα πολυφωνικά, η οποία μέχρι και σήμερα διατηρείται από νεότερους μόνιμους κατοίκους, με τρόπο παρόμοιο με τον «παλιό». Κάποιο μεσημέρι, συχνά, ακούγεται τραγούδι γύρω από ένα τραπέζι από κάποια παρέα.

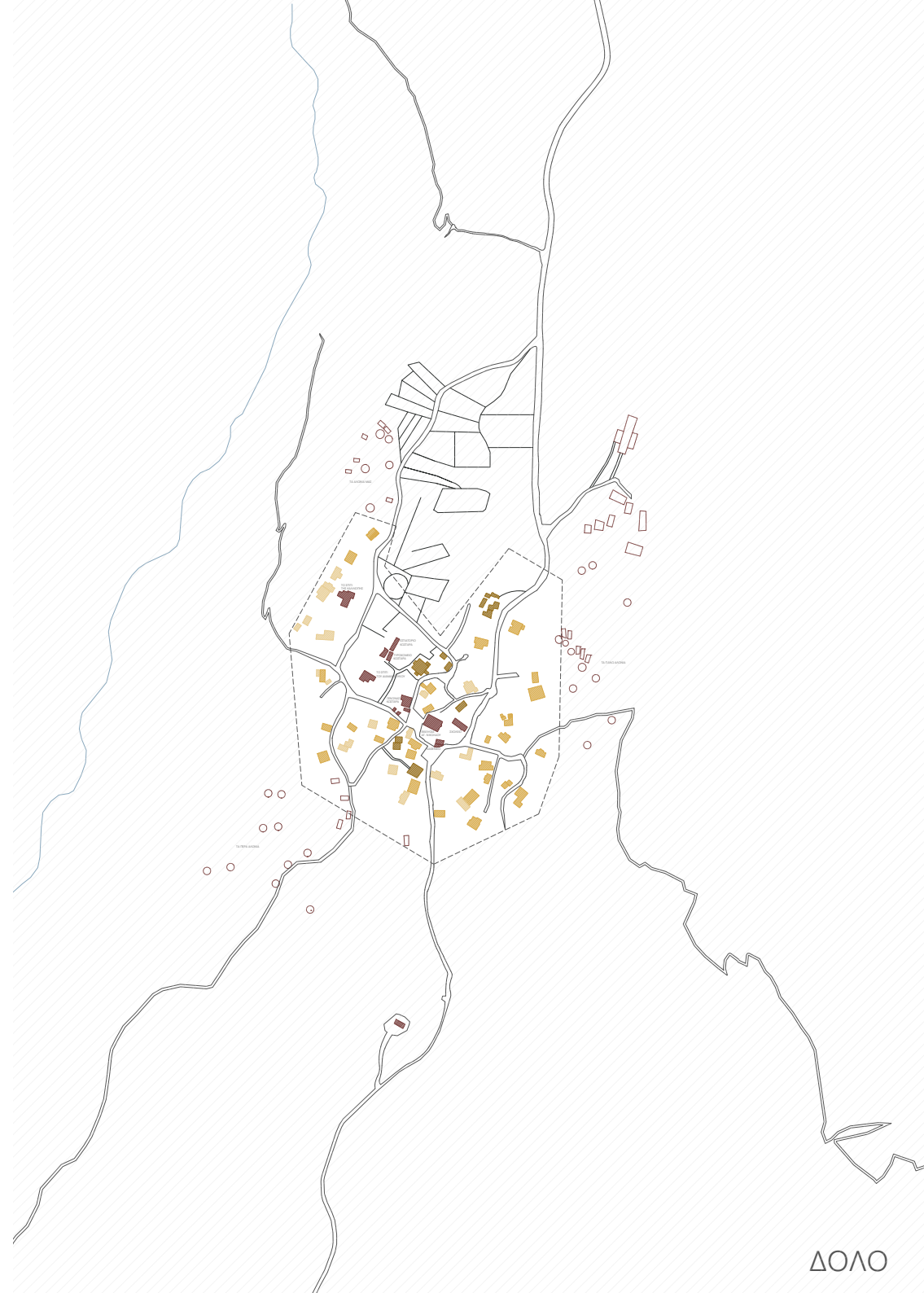
_ΧΑΡΤΕΣ ΧΡΗΣΕΩΝ_Δολό

ΧΑΡΤΗΣ
ΧΡΗΣΕΩΝ

Στη συνέχεια, το Δολό είναι ένα μικρότερο χωριό κοντά στη Βοστίνα, με το φαράγγι του Κουβαρά να χωρίζει αυτά τα δύο. Το Δολό είναι ο μοναδικός παραδοσιακός οικισμός στο Πωγώνι και έχει ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό χαρακτήρα, με πλήθος πετρόχτιστων σπιτιών με ειδική τεχνική αυτή της λιθογλυπτικής.

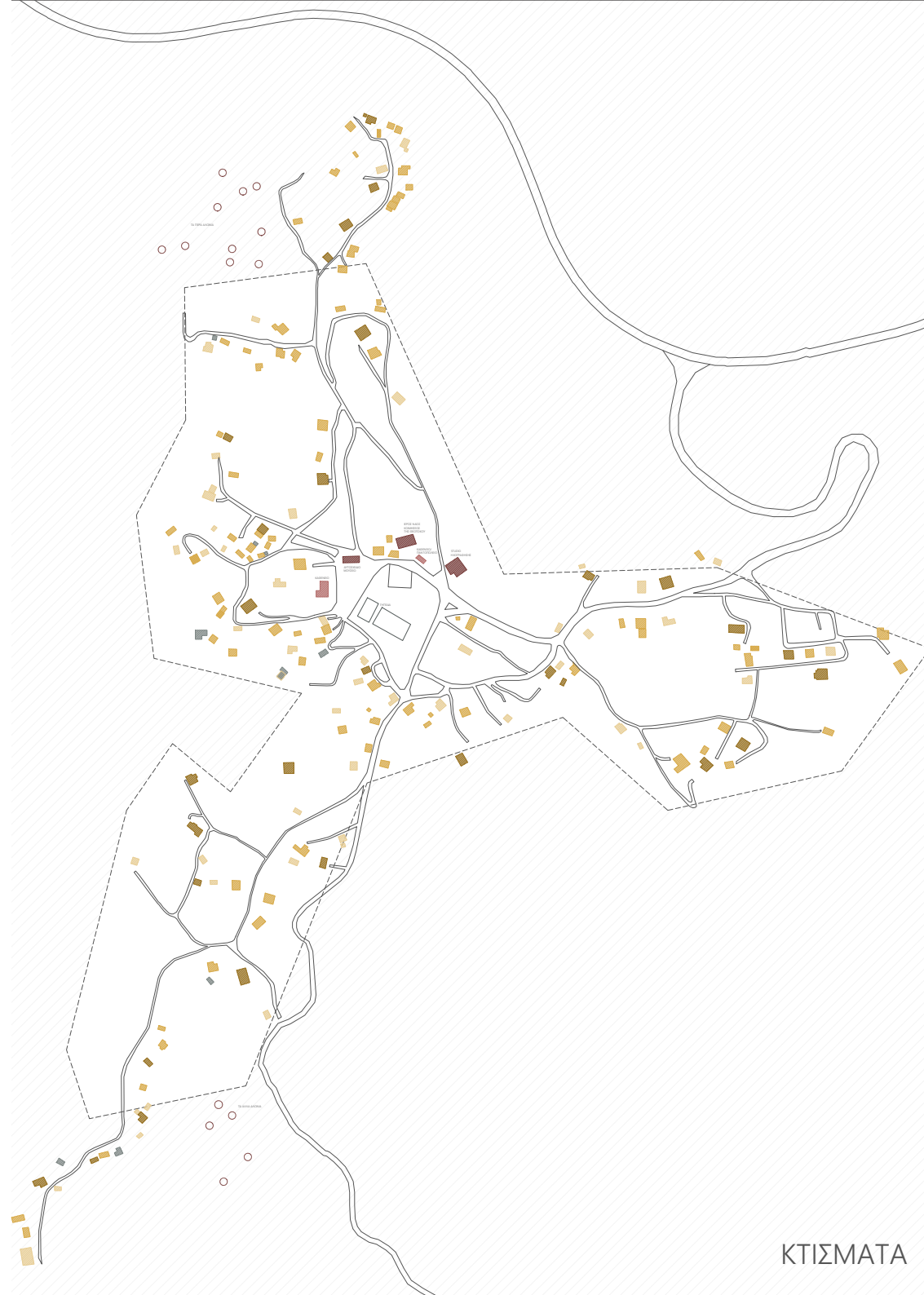
Από τη δεκαετία του '80 ο πληθυσμός συνεχώς γερνάει, με εξαίρεση οικογένειες από την Αλβανία που έρχονται στο χωριό για εργασία και είναι πιθανό να μετακινηθούν μέσα στα χρόνια. Στο χωριό υπάρχει ένα μεγάλο συγκρότημα ξενώνων ενώ το καφενείο του χωριού ανοίγει μόνο στις γιορτές. Τα σημαντικά κτίρια του χωριού είναι η εκκλησία και το παλιό Δημοτικό Σχολείο. Σήμερα το χωριό αριθμεί 20 μόνιμους κατοίκους, οι περισσότεροι εκ των οποίων ασχολούνται με γεωργικές και κτηνοτροφικές εργασίες. Η κοινότητα του χωριού έχει κατά βάση εκλείψει με λίγα πράγματα μέσα στη χρονιά να ξαναζωντανεύουν το χωριό.

_ΧΑΡΤΕΣ ΧΡΗΣΕΩΝ_ΚΤΙΣΜΑΤΑ

Τα Κτίσματα έχουν τη μεγαλύτερη πολυφωνική παράδοση στο Πωγώνι με πλήθος τραγουδιστών, ξακουστών σε όλη την περιοχή, πλήθος ηχογραφήσεων και ενεργή ομάδα πολυφωνικών. Λόγω αυτής της παράδοσης βρίσκεται και ένα στούντιο ηχογράφησης για την καταγραφή των ιδιαίτερων τραγουδιών του τόπου. Στα Κτίσματα επίσης υπάρχει ένα λαογραφικό μουσείο και ένα σχολείο, όλα σε μία υπερμεγέθη πλατεία στο κέντρο του αραιά δομημένου χωριού.

_ΧΑΡΤΕΣ ΧΡΗΣΕΩΝ_ΠΑΡΑΚΑΛΑΜΟΣ

Ο Παρακάλαμος είναι το πιο ζωντανό χωριό με μόνιμους κάτοικους γύρω στους 800, με μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού να είναι ρομά με έντονη επίδραση στον πολιτισμό του τόπου. Είναι το πιο ξακουστό χωριό για τα κλαρίνα του, ενώ ως οικισμός είναι νεότερος και ολοένα μεγαλώνει και απλώνεται. Από τα 4 επιλεγμένα χωριά, ο Παρακάλαμος είναι το μόνο χωριό που είναι καμπίσιο, με μεγάλο ποσοστό των ντόπιων να καλλιεργεί σε ιδιόκτητα κτήματα στον κάμπο δίπλα στο χωριό.

Το χωριό διατρέχει ο ποταμός Γόρμος και κοντά του βρίσκονται δύο λίμνες: η Ζαραβίνα και η Ντουβρίτσι . Στο χωριό υπάρχουν σχολεία, εκκλησία, Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης και ένας κεντρικός δρόμος με καφενεία. Δεν έχει την κλασική συγκρότηση των χωριών του Πωγωνίου, τα οποία αναπτύσσονται γύρω από μια πλατεία κοινοτικής χρήσης. Αυτό πιθανά οφείλεται στην πρόσφατη ανάπτυξη του οικισμού, όταν σταμάτησαν οι μετακινήσεις των Ρομά.

_ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

οκτώβρης - σεπτέμβρης

επιτόπια έρευνα, καταγραφές & ηχογραφήσεις υπό την αιγίδα του Δήμου Παγωνίου, σε συνεργασία με μουσικά σχήματα του τόπου.
στεγάση : δημοτικό σχολείο Δολού
περιηγήσεις σε όλη την περιοχή του Παγωνίου

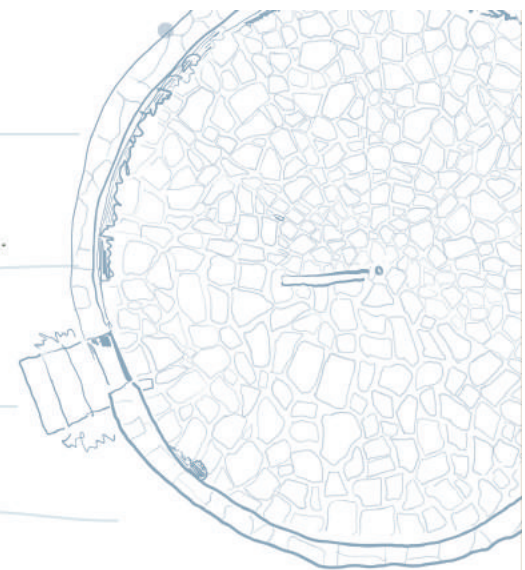
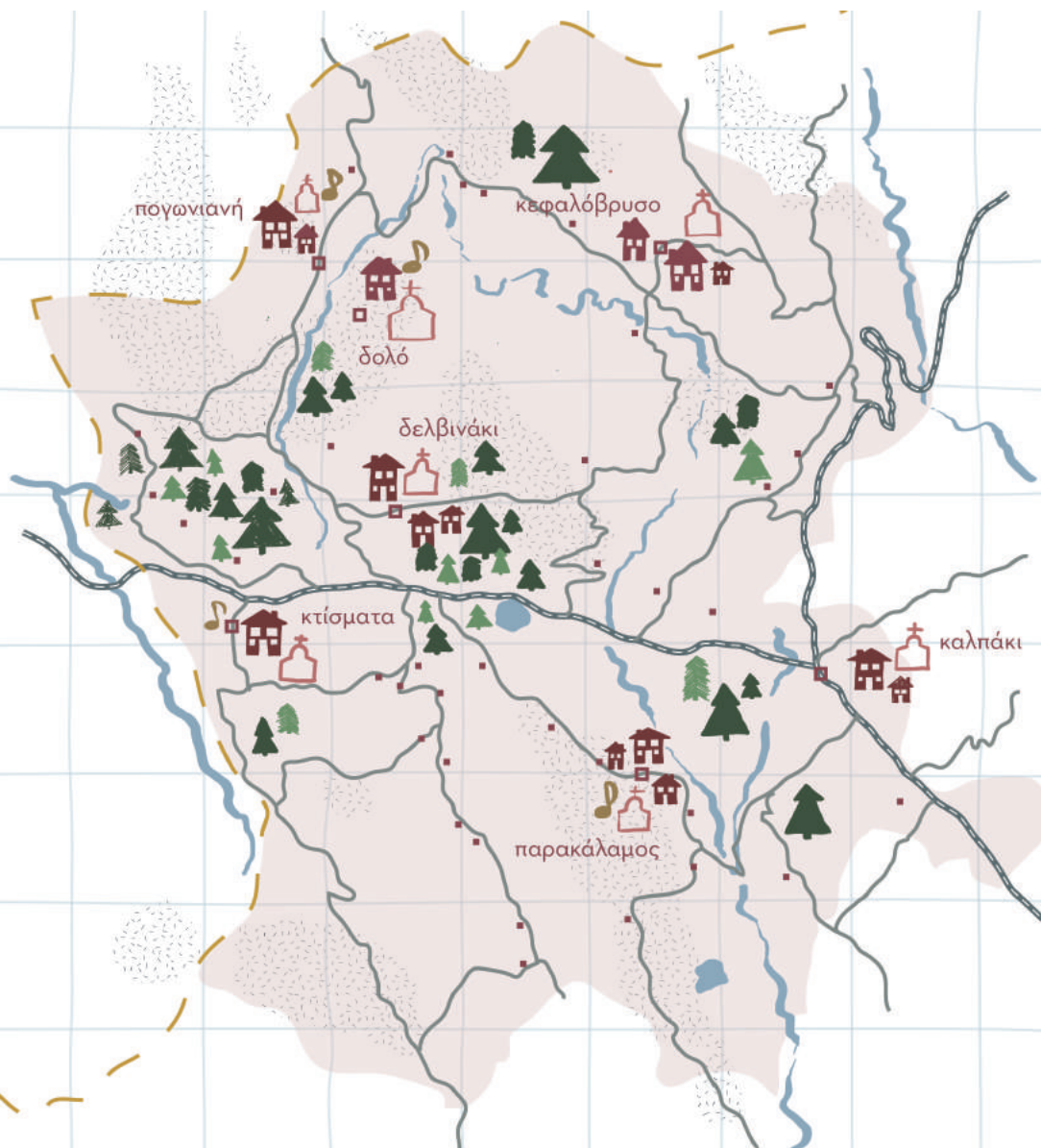
Δίμηνη Μουσική Φιλοξενία

οκτώβρης - ιούνης

μαθήματα & εργαστήρια για φοιτητές-τριες του τμήματος Λαϊκής και Παραδοσιακής Μουσικής της Άρτας
στεγάση : οικοτροφείο παγωνιανής
θα το βρείτε στα: Δολο, Βοστίνα, Κτίσματα, Παρακάλαμος

Θερινό Σχολείο

μουσικές διαδρομές η πεντατονία στο Παγόني

μαί
ος

Δολό
8-9-10

Το βράδυ, στην πλατεία του χωριού [στην αυλή του Δημοτικού Σχολείου] γλεντάμε, κοιμόμαστε.

8.05

Πρωί // Σχολείο
άνοιγμα του εργαστηρίου
Απόγευμα // Κάτω Αλώνια
εργαστήρι πολυφωνικού τραγουδιματος,
τραγούδια του αποχωρισμού
και της ξενιτιάς

9.05

Πανηγύρι Αγίου Χριστοφόρου.
Πορεία προς το ζωκλήσι του Αγίου στην
κόρυφη του Κουτσόκρανου.
Κατάληξη στην πλατεία του χωριού,
χορός γύρω από την Καστανιά

10.05

Πρωί // Σχολείο
προβολή και επεξεργασία καταγραφών
πολυφωνικών τραγουδιών.
Απόγευμα// Κάτω Αλώνια
εργαστήρι βλάχικου
πολυφωνικού τραγουδιματος,
τραγούδια του γάμου και της αγάπης.

.05

Βοστίνια

19-20-21
Το βράδυ, στην αυλή της εκκλησίας [κάτω από τον δροσερό Πλάτανο] γλεντάμε, κοιμόμαστε.

19.05

Πρωί // Αλώνια
εργαστήρι πολυφωνικού τραγουδιματος,
με τη Φανή.

20.05

Πανηγύρι του Αγίου Νικολάου.

21.05

Πρωί // Αλώνια
εργαστήρι πολυφωνικού τραγουδιματος,
με τον Τσουνη.

Ιούλιος

Το βράδυ, στο Δημοτικό Σχολείο Παρακαλάμου γλεντάμε, κοιμόμαστε.

Καλπάκι
Αγίου
Πνέυ
ματος

Σάββατο / Κυριακή

Πρωί // Σχολείο του Καλπακίου
εργαστήρι με την πολυφωνική ομάδα
του Δήμου Παγωνίου
και άλλες ομάδες από τα Γιάννενα.

Δευτέρα / Αγίου Πνεύματος

Κουκλιοί
Παρακάλαμος
1-2-3

1.07

Πανηγύρι στους Κουκλιούς

2.07

Πρωί // Λίμνη Ντουβρίτσι
εργαστήρι μουσικού παραδοσιακού
ηπειρωτικού συνόλου

3.07

Πρωί // Λίμνη Ντουβρίτσι
εργαστήρι παραδοσιακής μουσικής,
με τον Γιάννη Χ.

.06

Παρα
κάλαμος

26-27-
28-29

Το βράδυ, στο Δημοτικό Σχολείο Παρακαλάμου γλεντάμε, κοιμόμαστε.

Κτίσματα

12-13-
14-15

Το βράδυ κοιμόμαστε στο Σχολείο στην πλατεία του χωριού.

26.07

Πρωί // Λίμνη Ντουβρίτσι
μουσικές συναντήσεις,
κάλεσμα σε κομπανίες του Παγωνίου

27-28.07

Πανηγύρι Αγίου Παντελεήμονα

29.07

Πρωί // Λίμνη Ντουβρίτσι
εργαστήρι μουσικού αυτοσχεδιασμού

αύ
γουστος.08

12.08

Πρωί // Πέρα Αλώνια
εργαστήρι
με την πολυφωνική ομάδα Κτισμάτων.

13.08

Πρωί // Πέρα Αλώνια
μουσικό εργαστήρι,
πολυφωνία με συνοδεία κομπανίας.

14-15.08

Πανηγύρι Δεκαπενταύγουστου
Παραδοσιακό πανηγύρι κτισμάτων
στην πλατεία του χωριού

Σεπτέμβριος

Κεφαλόβρυσο

10.09

Πρωί //
Αυλή Δημοτικού Σχολείου
εργαστήρι βλάχικου πολυφωνικού
από ομάδες του χωριού

Κακόλακκος

26.10

Πανηγύρι του Αγίου Δημητρίου

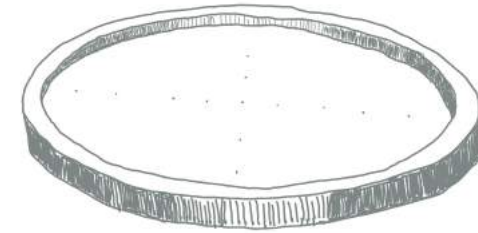
Παραδοσιακό πανηγύρι
στο καφενείο του χωριού
Γλέντι στα ρακιάσματα

οκτώ
βρης

_Τελική πρόταση

Αυτό που προτείνουμε σε προγραμματικό επίπεδο είναι ένα φεστιβάλ, το οποίο θα λαμβάνει υπόψιν του όλα τα παραπάνω στοιχεία που συλλέξαμε από την έρευνα: τον καιρό, τη συγκέντρωση ή όχι του κόσμου στα χωριά και τα ήδη υπάρχοντα δρόμενα σε αυτά. Άρα διαμορφώνεται ένα φεστιβάλ το οποίο θα ξεκινάει από το Πάσχα και θα τελειώνει τον Οκτώβρη, επεκτείνοντας έτσι τη ζωντανή περίοδο του Αυγούστου στα χωριά, προσπαθώντας να συμβάλλουμε στο ξαναζωντάνεμα αυτών.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

ΜΑΗΣ- ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ

ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΜΙΑ ΜΕΡΑ ΠΡΙΝ
ΚΑΙ ΜΙΑ ΜΕΡΑ ΜΕΤΑ ΤΑ ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ ΚΑΘΕ ΧΩΡΙΟΥ

ΤΡΑΓΟΥΔΑΜΕ- ΠΑΪΖΟΥΜΕ ΜΟΥΣΙΚΗ

ΔΙΑΜΟΝΗ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΠΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ ΚΑΘΕ
ΦΟΡΑ ΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ

ΘΕΡΙΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ 5 ΜΗΝΩΝ
ΙΟΥΝΗΣ - ΟΚΤΩΒΡΗΣ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΓΙΑ ΦΟΙΤΗΤΕΣ-ΤΡΙΕΣ
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΛΑΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΑΡΤΑΣ

ΔΙΑΜΟΝΗ ΣΤΟ ΟΙΚΟΤΡΟΦΕΙΟ ΒΟΣΤΙΝΑΣ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΣΕ ΔΟΛΟ,
ΒΟΣΤΙΝΑ, ΠΑΡΑΚΑΛΑΜΟ ΚΑΙ ΚΤΙΣΜΑΤΑ

Η πρότασή μας χωρίζεται σε τρεις παράλληλες δραστηριότητες. Η πρώτη είναι τα εργαστήρια εκμάθησης πολυφωνικής μουσικής. Η δεύτερη είναι ένα θερινό σχολείο που θα διατρέχει το πεντάμηνο από τον Ιούνιο, μέχρι τον Οκτώβρη, θα απευθύνεται σε φοιτητές και φοιτήτριες τμημάτων παραδοσιακών μουσικών σπουδών (πχ το τμήμα στην Άρτα) με στόχο την καταγραφή σε βάθος των μουσικών παραδόσεων και την μουσική και μουσικολογική στοιχειοθέτηση.

Η τρίτη είναι μία μουσική φιλοξενία που θα γίνεται τους μήνες Σεπτέμβρη και Οκτώβρη, θα έχει ως στόχο την ηχογράφιση είτε της ντόπιας μουσικής και των ντόπιων μουσικών (άρα θα απευθύνεται σε φοιτητές/ριες, απόφοιτους σχολών παραγωγής ήχου) είτε της ηχογράφησης πρωτότυπης μουσικής εμπνευσμένης από τον τόπο. Λόγω προηγούμενων προσπαθειών που απέτυχαν για διαφορετικούς λόγους, εμείς προτείνουμε την πιλοτική εφαρμογή αυτού του φεστιβάλ σε τρία συγκεκριμένα σημεία.

ΔΙΜΗΝΗ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ - ΟΚΤΩΒΡΗΣ

ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΕΡΕΥΝΑ

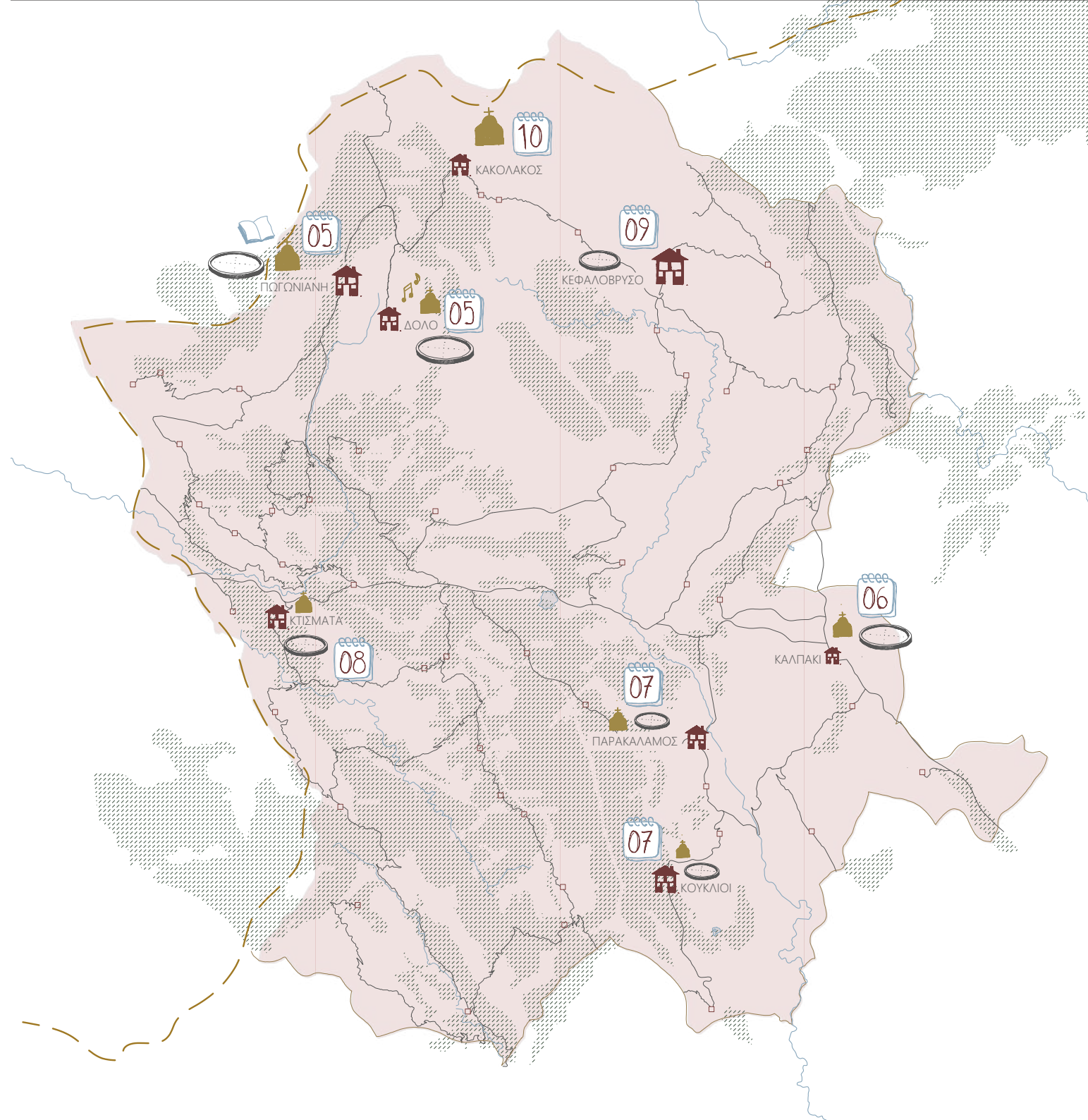
ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΣ ΚΑΙ ΗΧΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ
ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΟΓΩΝΙΟΥ,
ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ ΣΕ ΟΛΗ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΠΟΓΩΝΙΟΥ

ΔΙΑΜΟΝΗ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΔΟΛΟΥ

_ΧΑΡΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

ΧΑΡΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

14.12.2019

ΧΩΡΙΟ ΕΠΙΣΤΑΘΕΥΣΗΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΟΛΥΚΕΝΤΡΟ ΤΡΑΚ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

ΒΕΡΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΠΑΡΑΡΧΗ

ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ

ΜΕΡΟΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΔΡΟΜΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΑΛΙΑ ΜΕΣΑ

_ΤΕΛΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ_ΟΙΚΟΤΡΟΦΕΙΟ

Περνώντας συγκεκριμένα στη σχεδιαστική μας πρόταση ξεκινάμε με το Οικοτροφείο. Το 1923 ιδρύθηκε στην Πωγωνιανή το Εθνικό Οικοτροφείο Αρρένων Πωγωνίου. Μέχρι και το 89 λειτουργούσε ως οικοτροφείο. Μετά το 89 που άνοιξαν τα σύνορα το οικοτροφείο με νέα ονομασία Κέντρο Παιδικής Μέριμνας, φιλοξένησε παιδιά από τη Νότια Αλβανία, τα οποία φοιτούσαν στα σχολεία του χωριού. Εδώ και 5 χρόνια το οικοτροφείο παραμένει κλειστό.

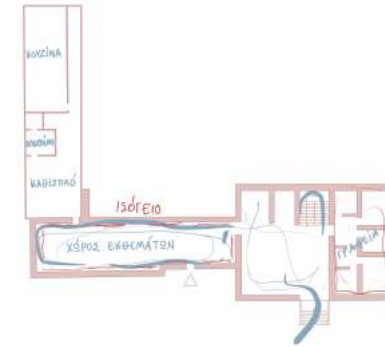
Σε αυτό το κτίριο και στο παράρτημα που έχει προστεθεί μεταγενέστερα, θα φιλοξενηθεί το θερινό σχολείο. Επειδή το κτίριο έχει ήδη τις υποδομές για φιλοξενία πολλών ανθρώπων για μεγάλο χρονικό διάστημα, είναι σε καλή κατάσταση, σίγουρα σε πολύ καλύτερη κατάσταση από τα υπόλοιπα άδεια πέτρινα κοινοτικά κτίρια που υπάρχουν στην πωγωνιανή, και βρίσκεται στον κεντρικό δρόμο του χωριού. Η πρότασή μας σε σχέση με το κτιριολογικό φαίνεται στα διαγράμματα ισογείου και ορόφου. κτιριολογικού που προτείνουμε.

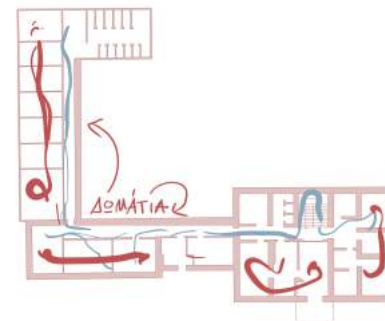
Πάνω είναι τα δωμάτια, στο ισόγειο κουζίνα, καθιστικό και γραφεία. Οι άνθρωποι που θα μένουν εκεί για 5 μήνες, θα είναι 30 και θα βρίσκονται εκεί για να παρακολουθήσουν μαθήματα που θα σχετίζονται με την παραδοσιακή μουσική, άρα θα χρειάζονται και κάποιο χώρο εργασίας, προσωπικής έρευνας και μελέτης, χρήση που θα στεγαστεί στο ισόγειο του κτιρίου.

Με βάση την έρευνα που κάναμε εμείς για αυτή τη διπλωματική, αντιληφθήκαμε ότι υπάρχει έλλειψη ταξινόμησης και αρχειοθέτησης υλικού που αφορά την παραδοσιακή μουσική. Έτσι στον ενιαίο χώρο που υπάρχει στο ισόγειο του κτιρίου, θα υπάρχει έκθεση όλου του υλικού που έχει ανά καιρούς συγκεντρωθεί, το οποίο θα εμπλουτίζεται και από τις δράσεις που προτείνουμε.

Ο υπαίθριος χώρος του οικοτροφείου είναι ήδη πολύ διαμορφωμένος σε επίπεδα με χτισμένα πεζούλια, παιδική χαρά και γήπεδο. Δε θεωρήσαμε ότι χρειάζεται κάποιος επανασχεδιασμός αυτού του χώρου. Όπως φαίνεται και στο διάγραμμα, θεωρούμε ότι μπορεί να καλύψει τις ανάγκες του κτιριολογικού που προτείναμε.

Οικοτροφείο
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΙΣΟΓΕΙΟΥ
Κα. 1200

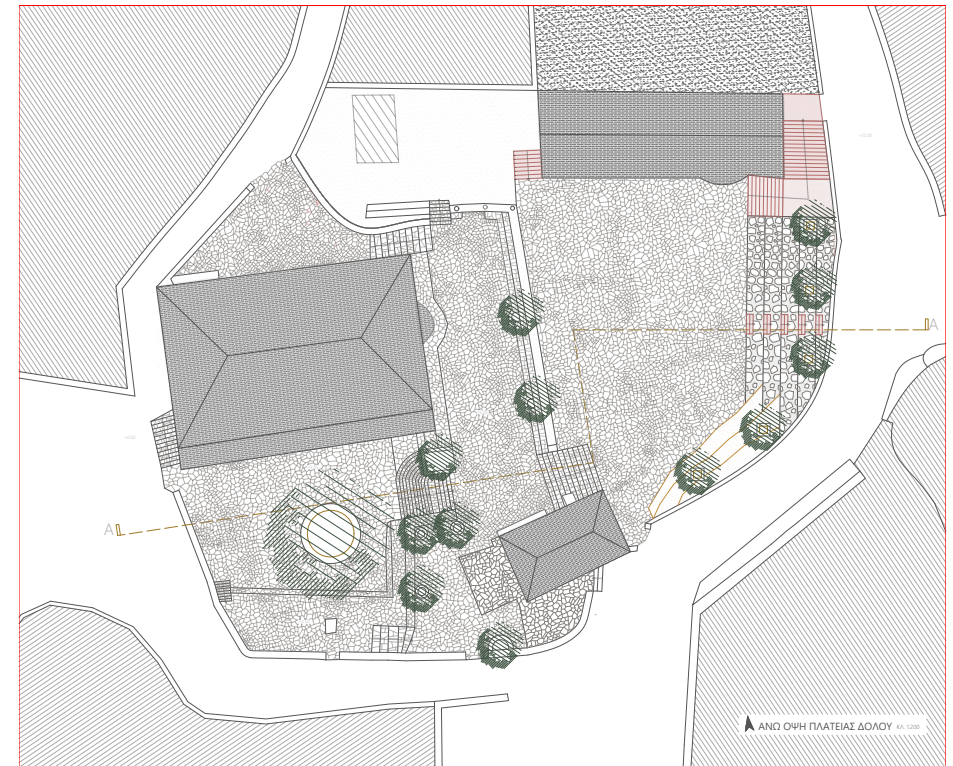
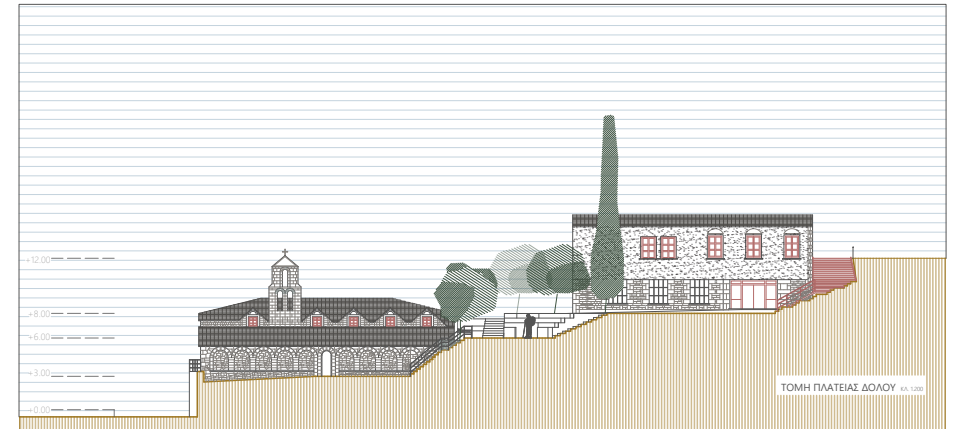
Οικοτροφείο
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΔΩΜΑΤΙΩΝ
Κα. 1200

_ΤΕΛΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ_ΠΛΑΤΕΙΑ ΔΟΛΟΥ

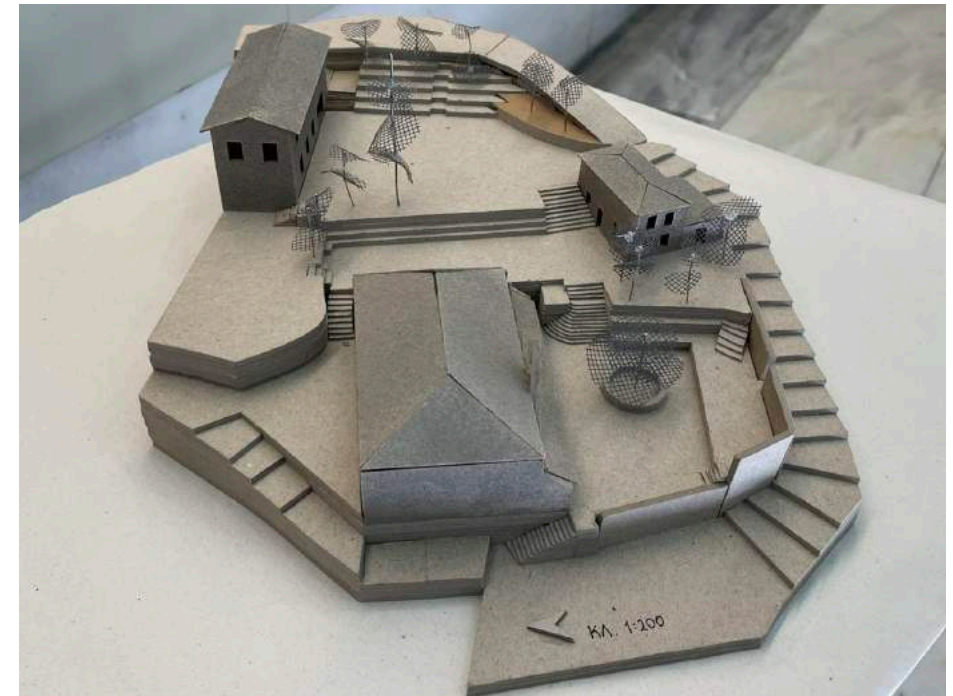
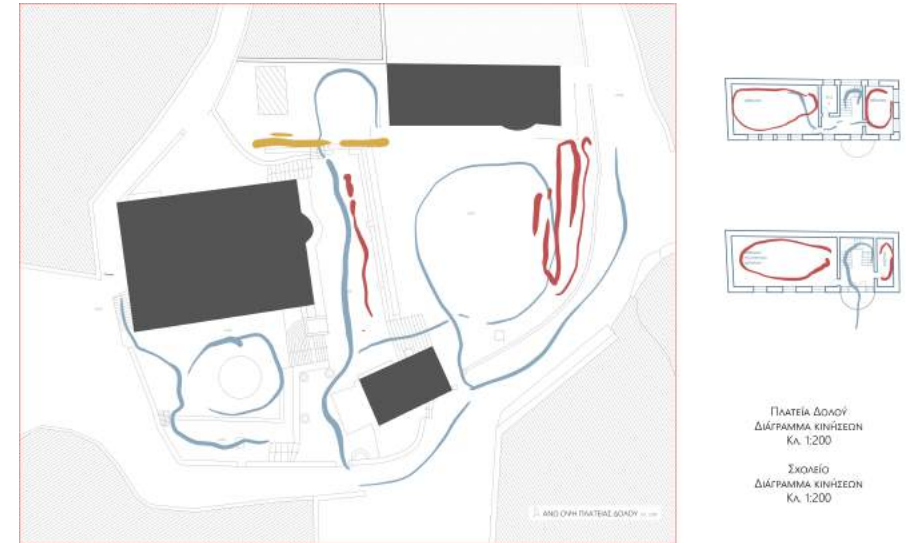
Το Δολό όπως αναφέραμε και προηγουμένως, είναι ο μοναδικός ανακηρυγμένος παραδοσιακός οικισμός στο Πωγώνι. Η πλατεία του χωριού, όπως φαίνεται και στα σχέδια της τομής, αποτελείται από τρία επίπεδα, καθένα από τα οποία λειτουργεί ως εκτόνωση του κτιρίου που βρίσκεται σε αυτό. Το κάτω επίπεδο είναι αυτό της εκκλησίας, στο οποίο γίνεται και το ετήσιο αντάμωμα του χωριού. Το μεσαίο επίπεδο είναι αυτό του κοινοτικού καφενείου, στο οποίο μπαίνουν τραπέζια και καθίσματα, και το πάνω επίπεδο είναι η εκτόνωση του σχολείου, το οποίο όταν λειτουργούσε, μέχρι και το 1980 χρησιμοποιούνταν ως αυλή του δημοτικού σχολείου. Η αυλή αυτή, στο σήμερα, δε φιλοξενεί καμία χρήση και παραμένει σχεδόν αποκλειστικά κενή.

Η χρήση που προτείνουμε για το κτίριο του σχολείου είναι η στέγαση των ανθρώπων που θα συμμετέχουν στα εργαστήρια πολυφωνικής μουσικής το Μάιο και η δίμηνη μουσική φιλοξενία το Σεπτέμβρη και τον Οκτώβρη. Στον όροφο του σχολείου, στη μεγάλη αίθουσα θα κοιμούνται, ενώ τη μικρή θα τη χρησιμοποιούν ως αίθουσα εργασίας. Στο ισόγειο θα υπάρχει στα αριστερά καθιστικό και δεξιά κουζίνα. Σε ότι αφορά τη διαμόρφωση του υπαίθριου χώρου θέτουμε ως δεδομένο ότι το κοινοτικό καφενείο θα συνεχίσει να έχει την υφιστάμενη χρήση, και ότι στο χώρο έξω από την εκκλησία, γύρω από την καστανιά, θα γίνονται οι χοροί.

Αυτό το επισημαίνουμε γιατί στην πρώτη χρήση που δίνουμε το Μάιο, το πρόγραμμα που προτείνουμε, προσαρμόζεται στο ήδη υπάρχον πανηγύρι του χωριού, του Αγίου Χριστοφόρου, με τις δράσεις των εργαστηρίων να γίνονται μια μέρα πριν και μία μέρα μετά από αυτό.

Η παρέμβαση η οποία κάνουμε, όπως φαίνεται και στη μακέτα, είναι όσο το δυνατόν πιο ήπια, λαμβάνοντας υπόψη το ότι είναι πλακοστρωμένη και πετρόχτιστη και στα τρία της επίπεδα. Το κενό που αναγνωρίσαμε και θέλαμε να καλύψουμε με την παρέμβασή μας, ήταν η έλλειψη ενός χώρου στάσης, στην αυλή του σχολείου, που θα μπορεί να εξυπηρετεί τόσο τους φιλοξενούμενους, με βάση το πρόγραμμα του φεστιβάλ μας, όσο και τους μόνιμους κατοίκους και τους ανθρώπους που επισκέπτονται περιοδικά το χωριό. Τοποθετήσαμε έτσι, διαζώματα με αμφιθεατρικό τρόπο, στην πάνω πλευρά της πλατείας, τα οποία έχουν πλάτη στο δρόμο που καταλήγει στην πλατεία, και πρόσωπο στην αυλή του σχολείου.

Καλύψαμε την υψομετρική διαφορά του επιπέδου της πλατείας και του επιπέδου του δρόμου με αυτά τα διαζώματα, στη θέση των οποίων υπήρχε ένα πρανές με ένα πέτρινο πεζούλι. Τα διαζώματα αυτά θα χρησιμοποιούνται σαν απλά καθίσματα, ή σαν χώρος στον οποίο θα μπορούν, τοποθετώντας μια οθόνη προβολής, να βλέπουν αρχαιακό υλικό, σε σχέση με τη μουσική παράδοση, ή να παρουσιάζουν την προσωπική τους έρευνα στην υπόλοιπη ομάδα, κατά τη διάρκεια της δίμηνης φιλοξενίας τους.

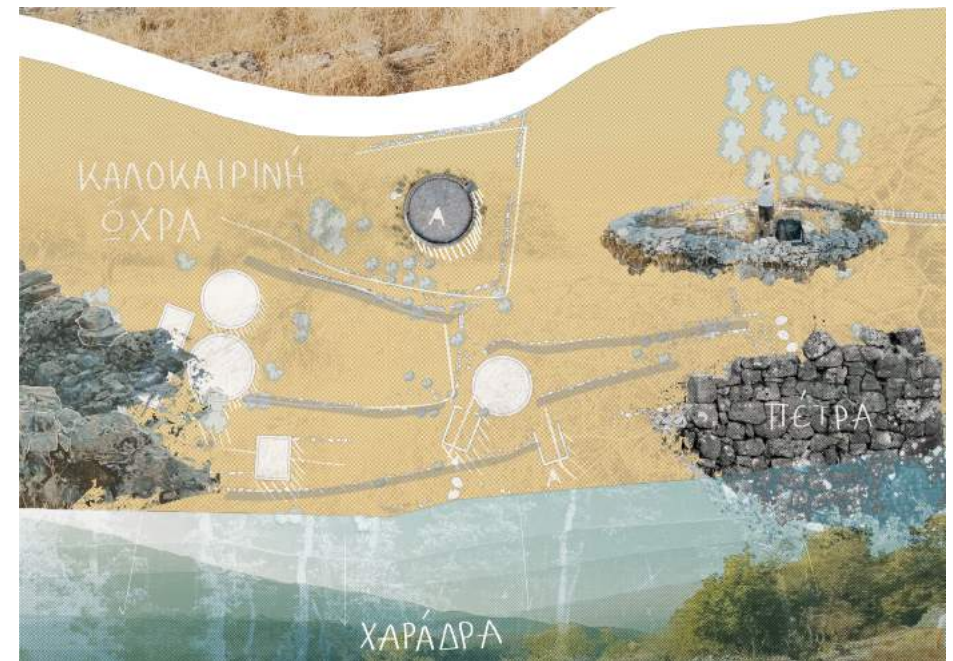
Οι άνθρωποι που θα μένουν δύο μήνες, προτείνουμε να χρησιμοποιούν το καφενείο, με αυτοδιαχείριση, για να καλύψουν τις ανάγκες σίτισης και αναψυχής τους.

_ΤΕΛΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ_ΑΛΩΝΙΑ

Το επόμενο σημείο της παρέμβασης είναι το εργαστήριο εκμάθησης πολυφωνικής μουσικής. Βασισμένες στην εννοιολογική προσέγγιση της παράδοσης, αναζητήσαμε στα χωριά μέρη που θα μπορούσαν να φιλοξενήσουν τα εργαστήρια εκμάθησης, τα οποία να μπορούν να πληρούν τις κτιριολογικές προϋποθέσεις. Όπως είδαμε και στους χάρτες χρήσεων των χωριών, σε αυτά υπήρχαν αλώνια, τα οποία ήταν εκτός των ορίων του οικισμού, σκορπισμένα συνήθως στις άκρες, για να μην είναι δίπλα στα σπιτια. Το αλώνισμα ήταν από τις βασικές γεωργικές δουλειές στα χωριά. Ερείπια τέτοιων αλωνιών βρήκαμε και στην Πωγωνιανή και στα Κτίσματα και στο Δολό, όπως είδαμε στους προηγούμενους χάρτες.

Τα συγκεκριμένα αυτά αλώνια βρίσκονται πάνω στη χαράδρα του Κουβαρά που χωρίζει το Δολό με την Πωγωνιανή, είναι τα πιο προσβάσιμα από τα υπόλοιπα και είναι άρα τα πιο κατάλληλα για να κάνουμε την πιλοτική εφαρμογή των εργαστηρίων που προτείνουμε. Ο χώρος λοιπόν που βρίσκεται πάνω στη χαράδρα, έχει έντονη και πυκνή φύτευση και πράσινο χρώμα, οπτικές φυγές προς τη χαράδρα και τέλος τα πέτρινα ίχνη από τα αλώνια, τις καλύβες -στις οποίες αποθηκεύανε τα σιτιρά- και ίχνη πέτρινων τοίχων, μάντρες δηλαδή, οι οποίες έχουν γκρεμιστεί.

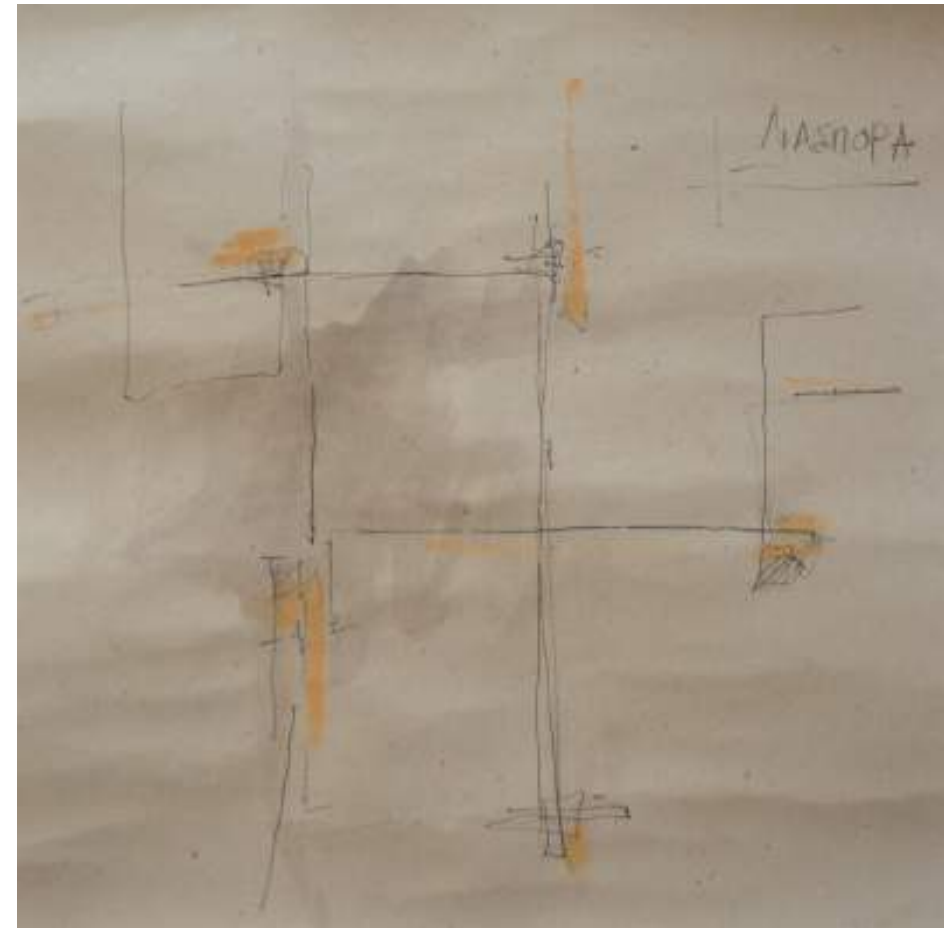
Η λογική με την οποία εμείς επιλέξαμε να παρέμβουμε στο τοπίο είναι η λογική της ενίσχυσης και της ανάδειξης, με την έννοια ότι δεν παρεμβήκαμε με κάποιον έντονο τρόπο στα στοιχεία που ήδη υπήρχαν εκεί και προσπαθήσαμε κινούμενες παράλληλα με το αρχιτεκτονικό λεξιλόγιο που θέσαμε στην αρχή της διπλωματικής, να τοποθετήσουμε τις χρήσεις του εργαστηρίου στα ήδη υφιστάμενα στοιχεία.

Οπότε ξεκινώντας, τα εργαστήρια θα είναι χωρισμένα σε τριών ειδών δραστηριότητες: το εργαστήριο πολυφωνικού τραγουδίσματος, το εργαστήριο που θα μαθαίνουν βιολί και ντέφι και το εργαστήριο που θα μαθαίνουν κλαρίνο. Θεωρήσαμε ότι το εργαστήριο στο σύνολό του θα πρέπει να ξεκινάει και να τελειώνει σε ένα σημείο το οποίο να σε καλωσορίζει και να σε αποχαιρετάει. Έτσι το σημείο αυτό είναι το κεντρικό αλώνι, που είναι το μοναδικό αναστηλωμένο, καλοδιατηρημένο και το πιο ψηλό, άρα είναι εύκολο και για το καλωσόρισμα και για τον αποχαιρετισμό για να έχεις την καλύτερη οπτική φυγή (λόγω ύψους) προς τη χαράδρα.

Σε ό,τι αφορά το αρχιτεκτονικό λεξιλόγιο, έχουμε τις τρεις έννοιες που έχουμε αναφέρει και προηγουμένως: τη διασπορά, την συγκέντρωση και την κυκλικότητα και εντοπίζουμε αυτές τις τρεις έννοιες στη σχεδιαστική λογική που εφαρμόσαμε σε αυτό το τοπίο.

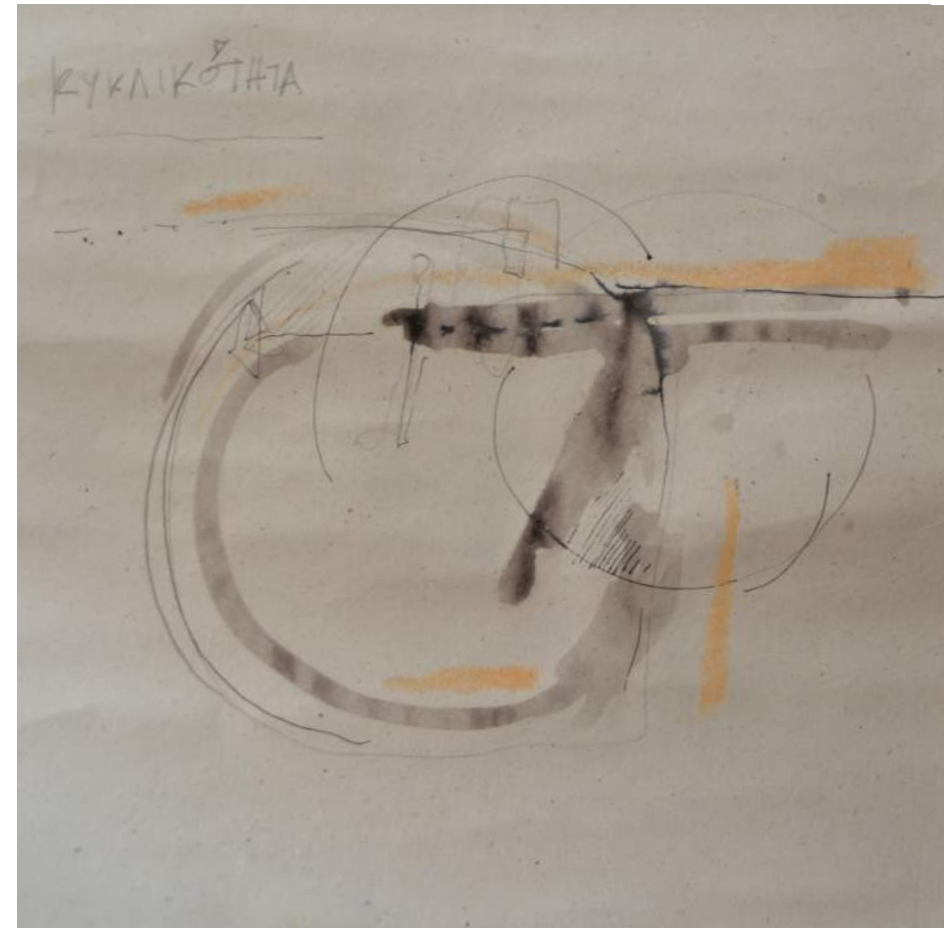
Η διασπορά εντοπίζεται είτε συμβολικά μέσα από την υλικότητα που μπορεί να φαίνεται πχ σε αυτή την πλακόστρωση, η οποία είναι πυκνή και στη συνέχεια αποδομείται, για να μπορεί να γίνει η σταδιακή μετάβαση από τον πυκνό πετρόχτιστο και πλακοστρωμένο οικισμό προς το ελεύθερο και αδόμητο τοπίο. Είτε με την ίδια τη χωροθέτηση των αλωνιών και των καλυβών τα οποία είναι σαν κάποιος να τα έχει σκορπίσει σε αυτή την πλαγιά.

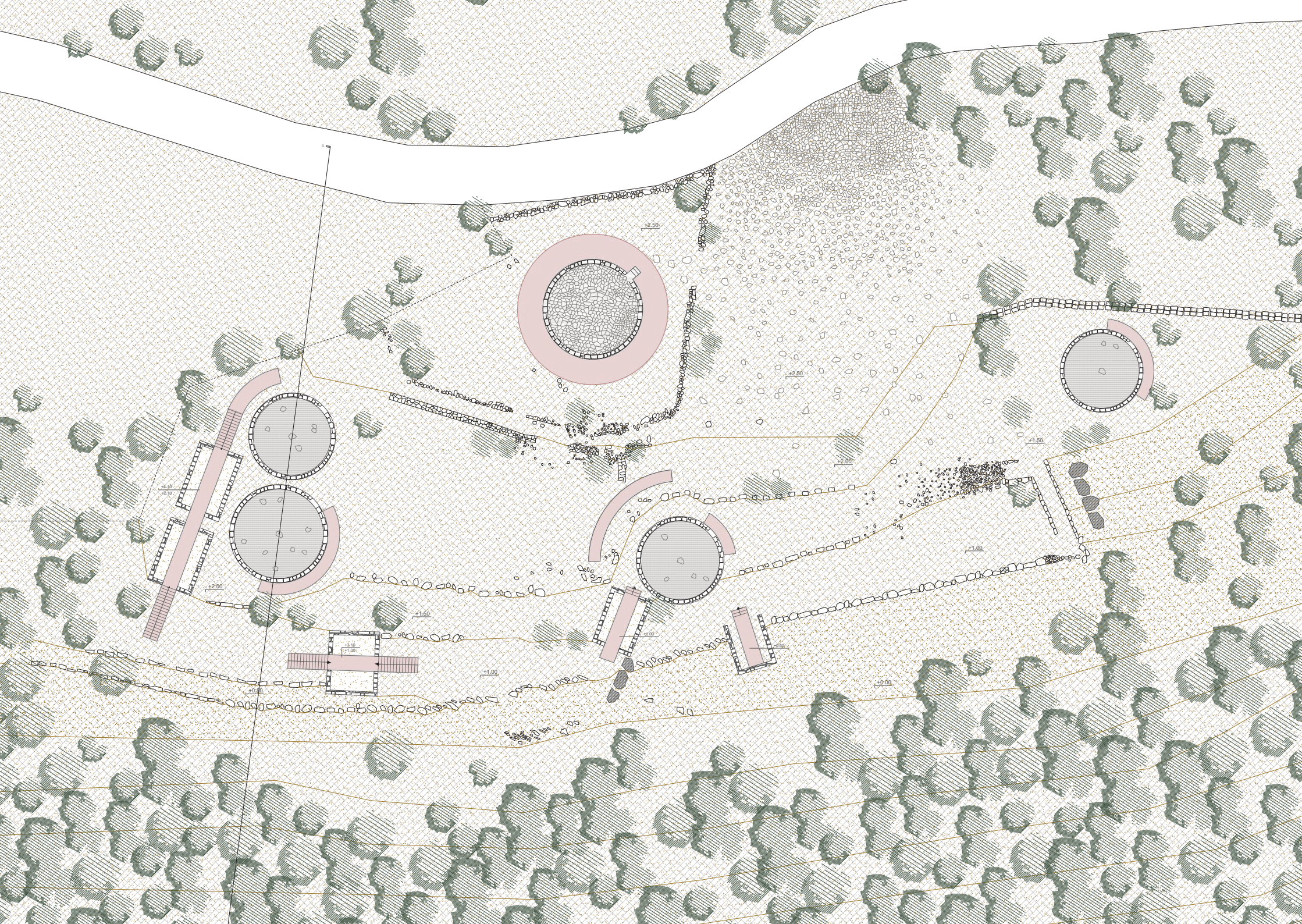

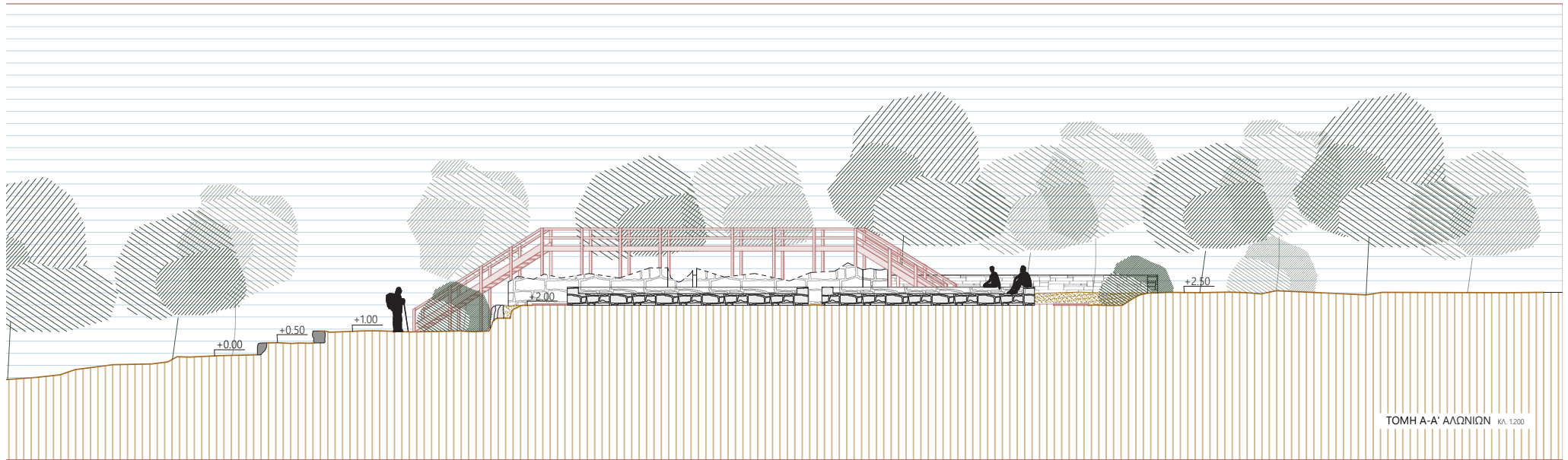
Η δεύτερη έννοια της συγκέντρωσης, εμφανίζεται σε αυτή τη σύνθεση με την έννοια της συγκέντρωσης λειτουργιών: στο κεντρικό αλώνι συγκεντρώνονται οι λειτουργίες του καλωσορίσματος και τους αποχαιρετισμού ή συγκέντρωση στα σημεία στα οποία πυκνώνει το χτισμένο και τα ίχνη από τις προηγούμενες κατασκευές. Είναι σημεία στα οποία υπάρχει κίνηση, υπάρχει στάση και υπάρχει έντονη υφή και γραφή πάνω στο χαλί αυτού του μέρους.

Η τρίτη έννοια είναι η κυκλικότητα. Η ίδια η χρήση των αλωνιών, βασισμένες στην ανάλυση που κάναμε προηγουμένως, στο πώς τραγουδιόντουσαν παλιά τα πολυφωνικά, στην έννοια της κυκλικότητας με την έννοια της κοινότητας και της ισότιμης συμμετοχής, επιλέξαμε να βάλουμε στα αλώνια - που αποτελούν κεντρικά στοιχεία του μέρους-τα εργαστήρια. Σε αυτά θα τραγουδάνε θα παίζουνε όργανα και στο κεντρικό αλώνι θα χορεύουν κιόλας, χωρίς να υπάρχει ιεραρχία, το ποιος θα μάθει σε ποιον, κάπως όλοι από κοινού να μαθαίνουν, να μοιράζονται τις γνώσεις τους και τα βιώματά τους, και αυτό το πράγμα να μπορεί να λειτουργεί σε αντιπαράθεση και αντιπαραβολή στον τρόπο που μαθαίνονται αυτή τη στιγμή τα πολυφωνικά στις πόλεις. Η κυκλικότητα εντοπίζεται και στα κυκλικά τόξα τα οποία κάπως αποδομούν τους έντονους πέτρινους κύκλους που είναι τα αλώνια.

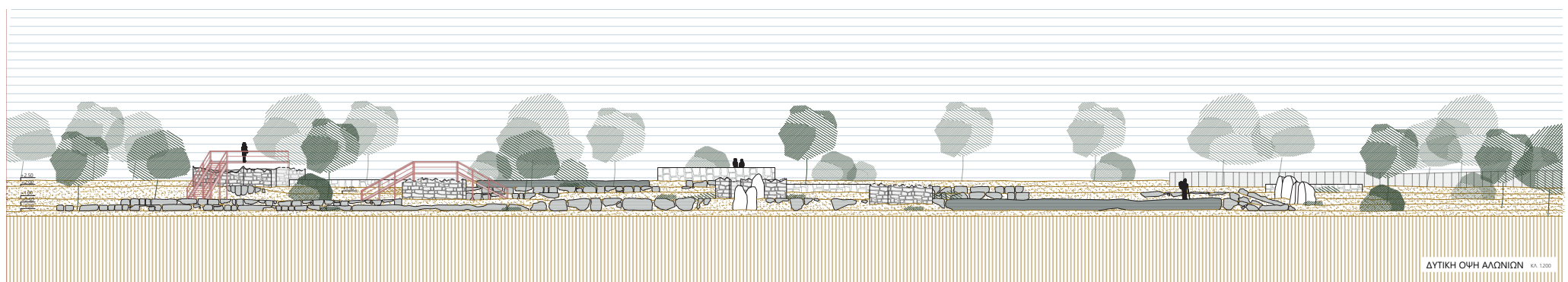

Σε σχέση με τα υλικά που χρησιμοποιήσαμε και το τι αυτά σηματοδοτούν έχουμε την πέτρα που είναι στάση και όριο και το ξύλο που είναι κίνηση.

Πιο αναλυτικά για τη χρήση του ξύλου στο σχεδιασμό, υπάρχουν τρεις διαφορετικοί τρόποι μεταχείρισης αυτού του υλικού:
Το ξύλο είτε περικυκλώνει πχ το μεγάλο αλώνι που χρησιμοποιείται για να χορεύουν όταν όλα τα εργαστήρια ενώνονται συνδυάζοντας

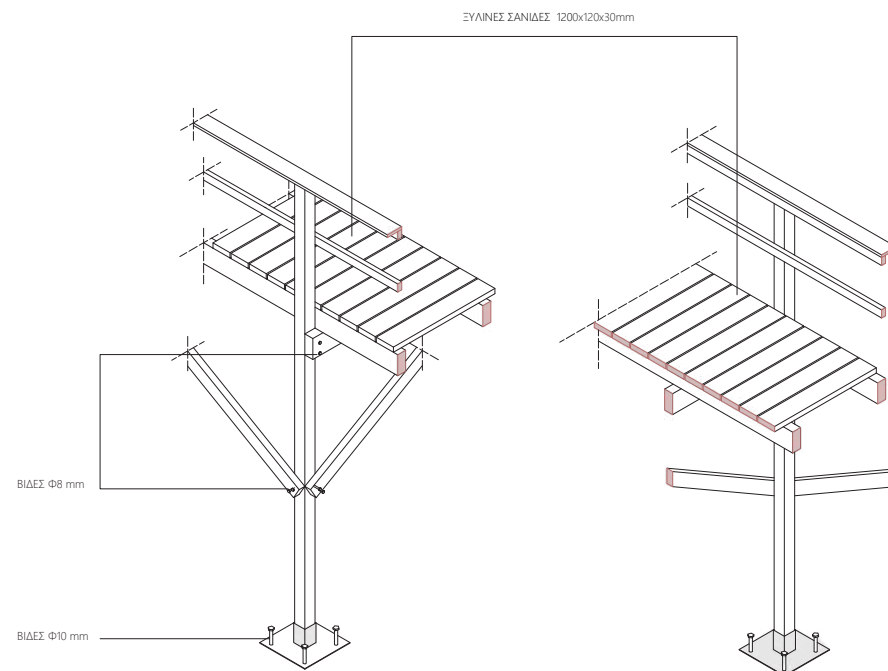
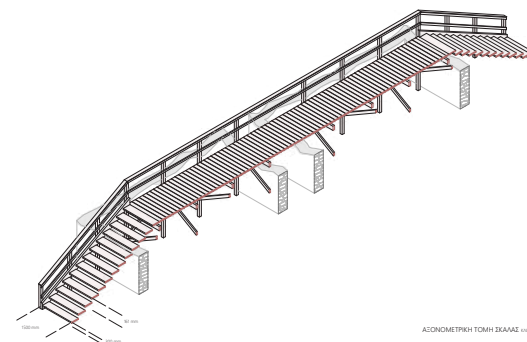
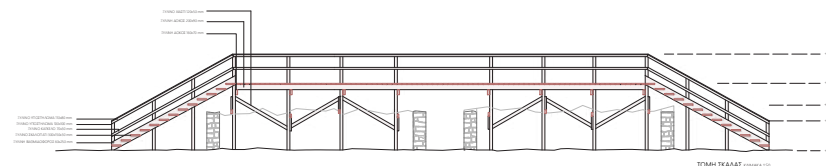
και την οργανική και τη φωνητική μουσική, συμβάλλει στην ηχητική, ώστε να δίνουν ρυθμό με τα πατήματά τους στα όργανα. Μπορεί να περικυκλώνει με μικρότερα κυκλικά τόξα αποδομημένα.

Η δεύτερη χρήση του ξύλου είναι όταν αυτό διαπερνάει τις καλύβες, περνάει μέσα από αυτές για να καταλήξει κάπου αλλού.

Η τρίτη χρήση του ξύλου είναι το πέρασμα πάνω από τις καλύβες, κίνηση που σου δίνει οπτική εποπτεία όλου του χώρου και όλων των δρωμένων που γίνονται σε αυτόν.

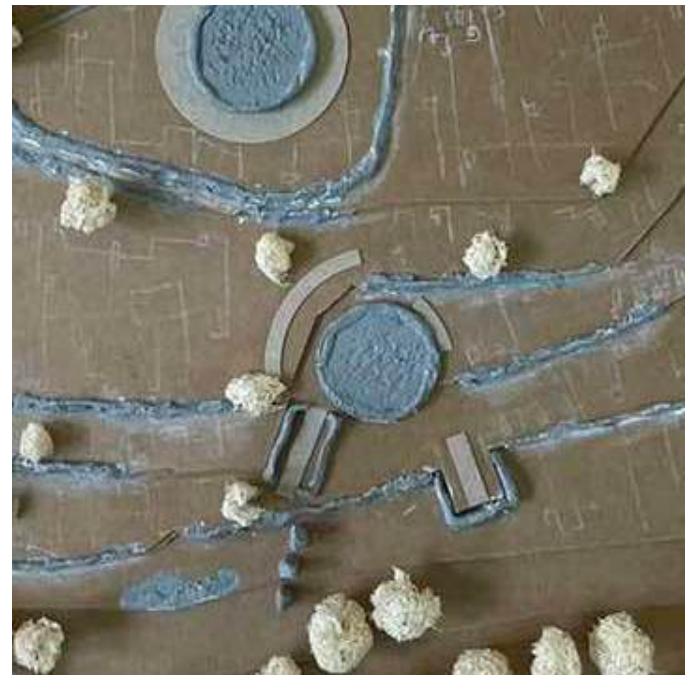
Ενδεικτικά για τον τρόπο που μεταχειριστήκαμε το ξύλο και αυτή την κατασκευή είναι η λεπτομέρεια της σκάλας που φαίνεται σε αυτήν την αξονομετρική τομή. Το επίπεδο της σκάλας φτάνει στα 2 μέτρα, μία στάθμη που θεωρούμε ότι λειτουργεί καλύτερα για να μπορεί κανείς λόγω της συνολικής υψομετρικής διαφοράς της περιοχής παρέμβασης: από το δικό μας 0 που αρχίζουν τα χτισμένα μέχρι το επίπεδο του δρόμου. Μπορεί να υπάρχει για οπτικές φυγές προς τη χαράδρα αλλά και για πέρασμα, δημιουργώντας έτσι μια περιπλάνηση στο χώρο, η οποία μπορεί να σου δίνει τη δυνατότητα να παραλάβεις και ηχητικά βιώματα και οπτικά. Το ξύλο που χρησιμοποιήσαμε ονομάζεται ρόμπολο, είναι ένα ξύλο που χρησιμοποιούν στις τοπικές κατασκευές, το οποίο έχει τρομερή ανθεκτικότητα μέχρι και 300 χρόνια σε εξωτερικούς χώρους. Είναι ένα ξύλο το οποίο θεωρήσαμε ότι ενδείκνυεται για κατασκευή σε υπαίθριο χώρο, ακριβώς γιατί όπως είχαμε αναλύσει στην αρχή της παρουσίασης, το Πωγώνι έχει πολύ έντονες βροχοπτώσεις και πολύ υγρασία.

Τα δύο επόμενα στοιχεία που αφορούν την πέτρα και πώς εμείς την μεταχειριστήκαμε είναι οι γραμμές αναστήλωσης, αυτές εδώ οι δύο, οποίες λειτουργούν σαν αυστηρό όριο, μια καθαρή γραμμή, η οποία ξεκαθαρίζει τα διαφορετικά επίπεδα των υψομετρικών και θέτει ένα αδιέξοδο στο οποίο εσύ πρέπει να στραφείς για να ακολουθήσεις τις άλλες κατευθύνσεις.

Ο άλλος τρόπος που μεταχειριστήκαμε την πέτρα είναι αυτά τα γλυπτά, τα οποία λειτουργούν σαν εμπόδιο. Το εμπόδιο αυτό σε κάνει είτε να στρέψεις το βλέμμα σου αλλού είτε να στρέψεις την κίνησή σου αλλού. Με αυτόν τον τρόπο οριοθετείται ψηγματικά η περιπλάνηση στο χώρο, η οποία είναι ελεύθερη, στοιχείο που είναι πολύ σημαντικό για εμάς. Σε όλο το σχεδιασμό προσπαθήσαμε να μη δημιουργήσουμε στενά όρια και δομημένα μονοπάτια, γιατί θεωρούμε ότι το ίδιο το τοπίο, με τα ίχνη που έχει αλλά και με τις βελτιωτικές κινήσεις που κάναμε μπορεί να δίνει στον επισκέπτη πολλές διαφορετικές δυνατότητες κίνησης και κατεύθυνσης στο χώρο.

Η ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΟΥ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΔΕΝ ΘΑ ΓΙΝΟΤΑΝ ΧΩΡΙΣ:

τη θεία άννα

την αδαμαντία

τον βασιλη παγούνη

τον νίκο παγούνη

τον κύριο άκη

τον μάνο

τον τζόνι το βοτανολόγο

τον κώστα λώλη

το βασιλη νητσιακό

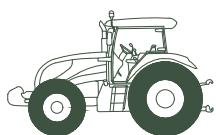
το γιάννη χαλδούπη

τη νότα γκούντα

το γιάννη μπουντέκα

την εϋη σιώζου και το βασιλη γκούντα

ΓΙΑ ΤΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΟΥΣ, ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ:

τον Νίκο Ντικέι

την έλλη

τη λήδα

τη μαρία πσι

τη ρουλι

το γιάννη

τον τζέμέ(ς)

την ηλέκτρα Λ.

την ηλέκτρα Φ.

την Τζο Καλ

τη μαρούλα

τον αλέκο

τους λένα & λούθερ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ
ΤΟΥΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ ΜΑΣ:

πέννυ κουτρολίκου

γιάννη γρηγοριάδη